

धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY



रक्तदान गर्नुहुँदै रक्तदाताहरूका साथ रक्तसंग्रहण कार्यक्रमका संयोजक स्वयम्भूरत्न तुलाधर



असार पुन्ही

वर्ष-२३; अङ्क-४

बि.क्र.म.सं. २०६२

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।
२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।
३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू समयमै (औंसिसम्म) हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।
४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।
५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ- सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पेजा नम्बर
१.	बुद्ध-बचन	-	१
२.	सम्पादकीय- बुद्धको पहिलो उपदेश	-	२
३.	धम्मपद-१८०	- रीना तुलाधर	३
४.	सद्धर्मको कार्य-७	- भीमराव रामजी आंबेडकर, अनु. ललितरत्न शास्त्री	४
५.	बौद्धधर्ममा अहिंसा	- छत्रराज शाक्य	५
६.	दानको महत्त्व	- हरिप्रसाद पराजुली	६
७.	योगाभ्यास विधि-१०	- डा. गोपाल प्रधान	९
८.	कौवाको पूजा	- कैदार शाक्य	१०
९.	What is Buddhism ?	- Ven. S. Dhammika	१२
१०.	मनूतयेगु पहः - २	- धम्मवती गुप्ता	१३
११.	शील	- ब. आ. राजा	१४
१२.	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सवस्यहरू	-	१४
१३.	बौद्ध दृष्टिकोण आषाढ पुन्हिया महत्त्व	- निलशोभा बज्राचार्य	१५
१४.	बाल आश्रमलाई सहयोग	-	१६
१५.	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	-	१७
१६.	धर्म प्रचार-समाचार	-	२२

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी तःधंगु तिबः ज्चीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसँ, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसँ ।
- छि थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया द्यगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुभावा व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसँ- 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया दीफु ।

धर्मकीर्ति संस्था
विद्यालय रजिस्टर

फोन: ४२५ २५५२, ४२५ २५५३

धर्मकीर्ति संस्था

विनीकाली सङ्घ

फोन: ४२५ ३५२२

मणिलाल सङ्घ

फोन: ४२५ ३५२३

धर्मकीर्ति संस्था

धर्मरत्न स्थापित

धर्मकीर्ति संस्था

विद्यापीठ संस्था

फोन: ४२५ २४५२

धर्मकीर्ति संस्था

विश्व धर्मकीर्ति महासंघ

फोन: ४२५ २४१०

धर्मकीर्ति संस्था

विद्यापीठ संस्था

फोन: ४२५ २४५३

धर्मकीर्ति संस्था

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन मण्डल

धर्मकीर्ति विहार

श्रीधर नगरपाल

e-mail: dharmakirti@yahoo.com, np

फोन: ४२५ २५२२

कठमाडौं

फोन: ४२५ २५२३

बुद्ध सम्बन्ध २५५२

नेपाल सम्बन्ध २५५३

इन्डो सम्बन्ध २५५४

बिक्रम सम्बन्ध २५५५

विशेष सदस्य	रु. १०००/-
वार्षिक	रु. ७५/-
यस अङ्कको	रु. ७/-



धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

JULY 2005



★ उपदेश देउ, असभ्य स्वभाव छोडेर असल मानिस बन
भन्ने मानिसलाई सत्यरूपहरूले मत पराउछन् र
असत्यरूपले मत पराउदैन ।

★ निदाउन नसक्नेलाई रात लामो, थाकेकालाई बाटो
टाढा भए र्भै सड्म नजान्ने अज्ञानीले संसारको बाटो
लामो महसूस गर्छ ।

★ अर्काको दोषलाई हेर्नु भन्दा आफ्नो दोष र आफूले के
गर्ने के गरिने धर्ती हेर्नु नै बेस हुन्छ ।

★ चारैतिर आफ्नो बलिरहेछ भने कसरी होस्म कसरी
आनन्द लिनु ? अन्धकारले चारैतिर घेरिसक्दा पनि
किन प्रकाश खाउँदैनौ ?

बुद्धको पहिलो उपदेश

“आषाढ पूर्णिमा” बुद्धले सारनाथको ऋषिपतन मृगदावनमा प्रथम पटक धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको अमूल्य दिन हो। बुद्ध हुनुभन्दा पहिला लगभग ६ वर्ष सम्म बोधिसत्त्व सिद्धार्थको सेवामा तल्लिन रहेका पाँचजना ब्राह्मणहरू कौण्डिन्य, भदिय, वप्प, महानाम र अस्सजित आदि सामु यो अमूल्य धर्म चक्र प्रवर्तन गर्नु भएको थियो बुद्धले।

मानिसहरूलाई सांसारिक दुःखबाट मुक्ति दिलाउनका लागि दिनु भएको बुद्धको यो पहिलो मार्ग निर्देशनलाई विश्लेषण गर्नुहुँदै बुद्धले आफ्नो जीवनको ४५ वर्ष सम्म गाउँ-गाउँ, नगर-नगरमा चहार्नुहुँदै बहुजन हिताय, बहुजन सुखायको लागि हजारौं उपदेशहरू दिनु भएको थियो। त्यसैले यी हजारौं संख्यामा रहेका उपदेशहरूको लागि धर्मचक्र प्रवर्तन आधारशीला रहन गएको छ।

बुद्धले धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुहुँदै भन्नुभएको छ-

जसले सांसारिक दुःखबाट मुक्ति प्राप्त गर्न चाहन्छ, त्यसले भौतिक सुखको विलासितामय जीवन र विषय वासना (पञ्चकाम सुख) मा लिप्त रहने अतिमार्गको चाहना त्याग्नु पर्छ। यो एक प्रकारको अतिमार्ग हो।

त्यति मात्र होइन आफ्नो शरीरलाई दुःख कष्ट र पीडा दिई धर्म गर्ने जस्ता अतिमार्गलाई पनि त्याग्नु पर्छ।

यी दुवै अतिमार्गहरूले मुक्ति मार्ग देखाउन सक्दैनन्।

यी दुवै अतिमार्गहरू मध्ये पहिलो अतिमार्गलाई बुद्धले हीन (हीनो), गाउँले स्तरको असभ्य (गम्भो), शुद्ध धर्मको बाटोबाट पृथक रहेको -पोत्थुज्जनिको), आर्य हुन नसकिने -अनरियो), अर्थ सिद्ध गर्न नसकिने (अनत्थसहितो), आफूले आफैलाई शारीरिक कष्ट गर्नमा लिप्त राख्ने खालको मार्ग (अत्तकिलमाथानुयोगो) आदिको संज्ञा दिनुभएको छ।

दोश्रो अतिमार्गलाई बुद्धले यसरी विश्लेषण गर्नु भएको छ- यस अतिमार्गले मानिसलाई एक पछि अर्को दुःख थप्ने कार्य गर्छ (दुक्खो), यस मार्गमा जाने व्यक्ति कहिले पनि आर्य बन्न सक्दैन (अनरियो), यो मार्ग अनर्थकारी छ (अनत्थसहितो)।

यी दुवै मार्गलाई त्यागी बुद्धले मध्यममार्ग अपनाउनु भएको थियो। यस मध्यम मार्गले सत्यलाई साक्षात्कार गर्न सक्ने प्रज्ञा चक्षु उत्पन्न गराउँछ (चक्षु करणी)। यो मार्ग सम्यक ज्ञान प्राप्त गर्नको लागि सहयोगी छ (जाणकरणी)। क्लेश क्षय गर्नको लागि लाभकारी छ (उपसमाय)। आश्रवहरू सबैलाई क्षय गर्ने

ज्ञान प्राप्त गराउँदछ (अभिञ्जाय), आफूले आफैलाई बोध गराउने खालको (सम्बोधाय), बाँचिरहेकै अवस्थामा सउपादिशेष निर्वाण प्राप्त गराउने र भिनुपादिशेष निर्वाण साक्षात्कार गराई भवचक्र नष्ट गराउँदने मार्ग (निब्बानाय) हो।

यो मध्यम मार्गलाई आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग पनि भनिन्छ जुन मार्ग अपनाउने व्यक्ति छिटो नै आर्य बनी दुःखबाट मुक्त होइने छ। यस अष्टाङ्गिक मार्गलाई बुद्ध शिक्षानुसार संक्षिप्तमा यसरी विश्लेषण गर्न सकिन्छ।

१. सम्मादिठट्टी- आफ्नो शरीर र चित्तको यथार्थ स्वभावलाई आफ्नो स्वअनुभूतिद्वारा ठीक तरिकाले चिन्ने र बुझ्ने।

२. सम्मा संकप्प- राग, द्वेष आदि क्लेशहरूबाट अलग्ग रही आफ्नो चित्तको चिन्तन मनन संकल्पहरू निर्मल पार्ने।

३. सम्मावाचा- आफ्नो स्वार्थको वसमा गई भूठो कुरो, कडा वचन, निन्दा, चुक्ली, र बेकारका वक्काहरू आदिमा नभूली शुद्ध र स्वार्थरहीत वचन प्रयोग गर्ने।

४. सम्मा कम्मन्त- हत्या, चोरी, व्यभिचार जस्ता शरीर बाट गरिने दुष्कर्महरूलाई त्याग्ने।

५. सम्मा आजीव- आफ्नो व्यवसाय र व्यापारिक कार्यबाट समाजलाई हानी नपुग्ने गरी व्यापार व्यवसाय चलाई आजीविका गर्ने। गृहत्यागी व्यक्ति भए गृहस्थीहरूलाई चमत्कार देखाउँदै आफ्नो प्रभुत्व देखाउने जस्ता कुकर्महरू नगर्ने।

६. सम्मावायाम- आफूमा रहेका दुर्गुणहरू केलाउँदै फाल्ने र आफूमा नभएका सद्गुणहरू उत्पन्न गराउन प्रयासरत रहनुका साथै आफूमा भएका सद्गुणहरूलाई अभि बृद्धि गर्न लगनशील बन्ने।

७. सम्मासति- आफ्नो चित्त र शरीरलाई सधैं सत्कार्यतर्फ मात्र होशियारी पूर्वक लगाइराख्ने।

८. सम्मा समाधि- आफ्नो चित्त र शरीरलाई सधैं राम्रो र ठीक आरम्भणमा एकाग्र राख्ने।

यसरी दुई अतिमार्गहरूबाट अलग्ग रही मध्यम मार्गमा डोऱ्याउने खालका यी आर्य अष्टाङ्गिक मार्गलाई जसले होशियारीपूर्वक पढ्छाउन सक्नेछ, उसले सफल जीवनको गन्तव्य स्थान मुक्ति मार्गलाई प्राप्त गर्न सक्नेछ।

आषाढपूर्णिमाको महत्त्व यही मध्यम मार्गमा लुकेर रहे जस्तै धेरैले यस महत्त्वलाई बुझी आफ्नो जीवन सफल पार्न सकोस् भनी धर्मकीर्तिले शुभकामना व्यक्त गर्दछ।

धम्मपद-१८०

■ रीना तुलाघर

'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

पोराणमे'त अतुल - ने तं अञ्जतनामि'व
निन्दन्ति तुण्णभासीनं - निन्दन्ति बहु भाणिनं
मितभाणमिपि निन्दन्ति - नत्थि लोके अनिन्दितो

अर्थ- हे अतुल यो पुरानो कहावत हो, आजको मात्र होइन, चुपचाप भएर नबोल्नेको निन्दा गरिन्छ, धेरै बोल्नेको पनि निन्दा हुन्छ, धेरै न शोरै ठीक मात्रामा बोल्नेको पनि निन्दा हुन्छ । यो लोकमा निन्दाबाट बचन सक्ने कोही छैन ।।

न चा' ह न चा भविस्सति - न चे' तरहि विज्जति

एकन्तं निन्दितो पोसो - एकन्तं वा पसंसितो

अर्थ- सदा सर्वदा प्रशंसै मात्र गरिएको तथा सदा सर्वदा निन्दैमात्र गरिएको मानिस न पहिले थियो, न आज छ, न पछि हुनेछ ।

यञ्चे विञ्चु पसंसन्ति - अनुविच्च सुवे सुवे

अच्छिद्द वृत्तिं मेधाविं - पञ्जासील समाहितं

नेक्खं जम्बोवदस्से'व - को तं निन्दितुमरहति

देवापि न पसंसन्ति - ब्रह्मुना'पि पसंसितो

अर्थ- विज्जनले राम्ररी विचार गरी जुन दोष रहित, सदा आचरणले युक्त मेधावी, प्रज्ञा तथा शीलले युक्त व्यक्तिको दिन-प्रतिदिन प्रशंसा गर्दछ, जाम्बूनद सुनको असर्पि समान त्यस व्यक्तिको कसले निन्दा गर्दछ ? देवता तथा ब्रह्माहरूद्वारा पनि उनी प्रशंसित हुन्छ ।

घटना- उपरोक्त गाथाहरू भगवान बुद्धले जेतवन विहारमा बस्नु हुँदाखेरि अतुल नामक उपासकको कारणमा भन्नु भएको थियो ।

श्रावस्ती नगरका अतुल नामक एक उपासक अरु पाँचसय उपासकहरूसँगै एकदिन जेतवन विहारमा 'धर्म श्रवण गर्दछौ' भनेर गए । तिनीहरू रेवत स्थविरसँग धर्म उपदेश सुन्छौ भनी रेवत स्थविरकहाँ गएर वन्दना गरी एक छेउमा बसे । त्यस बखत रेवत स्थविर एकान्तमा बसेर ध्यान गरी राख्नु भएको थियो । त्यसैले ती उपासकहरूसँग उहाँले केही बोल्नु भएन, धर्म उपदेश दिनु भएन । अनि उपासकहरू रिसाएर सारिपुत्र स्थविरकहाँ गए । सारिपुत्र स्थविरले "तिनीहरू के कारणले यहाँ आयौ" भनीकन सोध्नु हुँदाखेरि अतुल उपासकले "हामी यतिका उपासकहरू धर्म उपदेश सुन्छौ भनेर रेवत स्थविरकहाँ गयौ । उहाँले हामीसँग एक

शब्द बोल्नु भएन । त्यसैले हामी रिसाएर यहाँ आएका हौ । हामीलाई धर्म उपदेश सुनाउनु होस् ।" "ठीक छ । राम्ररी सुनु" भनेर सारिपुत्र स्थविरले 'अभिधर्मको' गम्भिर, गहन, सूक्ष्म उपदेश दिनु भयो ।

त्यहाँ पनि उनीहरूले "यस्तो लामो गम्भिर उपदेश सुनेर हामीलाई के फाइदा" भन्दै रिसाएर फर्के । त्यसपछि उनीहरू आनन्द स्थविरकहाँ गए । आनन्द स्थविरले "तिमीहरू यहाँ किन आयौ" भनीकन सोध्नु हुँदाखेरि अतुल उपासकले उनीहरू पहिले रेवत स्थविरकहाँ गएको र त्यसपछि सारिपुत्र स्थविरकहाँ गएको र दुवै ठाउँबाट रिसाएर फर्केको बताए । अतुल उपासकले आनन्द स्थविर सँग पनि धर्म उपदेश सुनाउन हुन अनुरोध गरे । आनन्द स्थविरले- "ठीक छ । राम्रोसँग सुनु" भनेर सार संक्षेपमा छोटो धर्म उपदेश दिनु भयो । 'छोटो उपदेश हामीले कसरी बुझ्ने' भनीकन तिनीहरू त्यहाँबाट पनि रिसाएर त्यसपछि भगवान बुद्धकहाँ गए । भगवान् बुद्धले तिनीहरूसँग "तिमीहरू यहाँ किन आयौ ?" भनीकन सोध्नु हुँदा खेरि तिनीहरूले तीनजना स्थविरकहाँ भेटेर धर्म उपदेश सुन्न जाँदाखेरि पनि चित्त नबुझेर रिसाएर फर्केको कुरा बताए ।

अनि भगवान बुद्धले उनीहरूसँग भन्नुभयो- "हे अतुल । यो प्रथा पहिले देखि चल्दै आएको हो कि चुपचाप भएर नबोल्ने, धेरै बोल्ने, ठीक मात्रामा बोल्ने जो सुकैलाई पनि लोक जनले निन्दा नै गर्दछ । सम्पूर्ण रूपले निन्दा गर्नुपर्ने वा सम्पूर्ण रूपले प्रशंसा गर्न लायकको व्यक्ति यो संसारमा हुँदैन । देशका राजालाई पनि कसैले निन्दा गर्छ, कसैले प्रशंसा गर्छ । यो पृथ्वीलाई, चन्द्र, सूर्यलाई तथा चार परिषदको बिचमा बसेर धर्म उपदेश गर्ने सम्यक सम्बुद्धलाई समेत कसैले निन्दा गर्छ कसैले प्रशंसा गर्छ । अज्ञानि, मूर्ख जनहरूले गरेको निन्दा वा प्रशंसाको कुनै मूल्य छैन । प्रज्ञावान, पण्डितहरूले निन्दा गरेमा मात्रै साँच्चैको निन्दा हुन्छ । तिनीहरूले प्रशंसा गरेमा मात्र साँच्चैको प्रशंसा हुन्छ ।"

यसरी आज्ञा भएर भगवान बुद्धले उपरोक्त गाथा भन्नुभयो । धर्मदेशनाको अन्तमा ती पाँचसय उपासकहरू स्रोतापति फलमा प्रतिष्ठित भए । ■

सद्धर्म के हो ? - ७

■ भीमराव रामजी आवेडकर

■ अनु. ललितरत्न शाक्य

(ग) धर्मले सद्धर्म हुन मैत्री बृद्धि गर्नुपर्दछ

१. धर्म त्यसबेला सद्धर्म हुनसक्छ जब त्यसले 'प्रज्ञा' मात्र पर्याप्त हुँदैन, त्यसको सँगसँगै शील पनि हुनुपर्दछ भन्ने शिक्षा दिन्छ ।
१. प्रज्ञा आवश्यक छ, तर शील त्यो भन्दा पनि धेरै आवश्यक पर्छ । शीलबिनाको प्रज्ञा खतरनाक हुन्छ ।
२. एकलो प्रज्ञा खतरनाक हुन्छ ।
३. यस्तो प्रज्ञा मानिसको हातमा भएको दोधारे तलवार जस्तै हुन्छ ।
४. शीलवान् मानिसको हातमा परेको छ भने यसले आपतमा परेका मानिसको रक्षा पनि गर्नसक्छ ।
५. तर शीलरहित मानिसको हातमा परेको छ भने यसले कसैको पनि हत्या गर्न र गराउन सक्छ ।
६. त्यसैले प्रज्ञा भन्दा पनि शीलको महत्त्व धेरै हुन्छ ।
७. प्रज्ञा विचार धर्म हो, अथवा सम्यक्-विचार हो भने, शील आचार धर्म हो, अथवा सम्यक् आचरण ।
८. भगवान् बुद्धले शीलका पाँच मूलाधार स्वीकार गर्नुभएको छ ।
९. पहिलोको सम्बन्ध जीवन हिंसासँग छ ।
१०. दोस्रोको सम्बन्ध चोरीसँग छ ।
११. तेस्रोको सम्बन्ध काम-भोग सम्बन्धी मिथ्याचारसँग छ ।
१२. चौथोको सम्बन्ध झूठो बोल्नुसँग छ ।
१३. पाँचौंको सम्बन्ध नशीलो पदार्थ सेवन गर्नुसँग छ ।
१४. यी पाँचै मूलाधारहरूलाई लिएर तथागतले मानिसहरूलाई जीव हत्याबाट विरत, झूठो बोल्नुबाट विरत तथा रक्सी इत्यादि नशालु पदार्थ ग्रहण गर्नुबाट विरत रहनुपर्ने कुराहरू भन्नुभएको छ ।
१५. भगवान् बुद्धले 'शीललाई' 'विद्या' भन्दा पनि माथिल्लो स्थान किन दिनुभयो- यो कुरा स्पष्ट नै छ ।
१६. ज्ञानको उपयोग मानिसको शीलमा निश्चर गर्दछ । शीलबिना ज्ञानको कुनै पनि मूल्य हुँदैन । उहाँका भनाइका सार यिनै हुन् ।
१७. उहाँले भन्नुभएको छ- "संसारमा शील अत्यावश्यक छ ।"
१८. "शील नै आरम्भ हो, शील नै सरण-स्थान हो । शील नै समस्त कल्याणको जननी हो । सर्वश्रेष्ठ आचारहरूमा शीलको प्रथम स्थान हुन्छ, यसकारण आफ्नो शीललाई शुद्ध पार्नुपर्छ ।"

२. धर्म त्यसबेला सद्धर्म हुनसक्छ, जब त्यसले प्रज्ञा र शील सँगसँगै करुणा पनि अनिवार्य रूपले हुनुपर्छ भन्ने शिक्षा दिन्छ ।

१. बौद्ध धर्मको आधारशीला के हो भन्ने प्रश्नमा केही मतभेदहरू छन् ।
२. के प्रज्ञा र करुणामात्र बौद्ध धर्मको आधारशीला हो त ?
३. यस्तो मतभेदका कारण भगवान् बुद्धका अनुयायीहरू दुई पक्षमा बाँडिएका थिए । एकलो 'प्रज्ञा' नै भगवान् बुद्धको धर्मको आधारशीला हो भन्ने एउटा पक्षको मत थियो; भने अर्को पक्षको भनाइ थियो, 'करुणा' मात्र बौद्ध-धर्मको आधारशीला हो ।
४. यी दुबै पक्षहरू अहिलेसम्म पनि विभक्त नै छन् ।
५. बुद्ध वचनहरूलाई लिएर विचार गर्ने हो भने ती दुबै पक्ष भूलमा परेका देखिन्छन् ।
६. बुद्ध धर्मका दुई स्तम्भहरूमध्ये एउटा त 'प्रज्ञा' हो, यसमा कुनै मतभेद छैन ।
७. प्रश्न त यो छ, करुणा पनि अर्को स्तम्भ हो वा होइन ।
८. 'करुणा' भगवान् बुद्धको धर्मको एउटा स्तम्भ हो, यो कुरा विवादास्पद होइन ।
९. यसको समर्थनमा 'बुद्ध वचनहरूलाई' उद्धृत गर्न सकिन्छ ।
१०. धेरै समय पहिलेको कुरा हो, गान्धार देशमा ज्यादै भयानक रोगले पीडित एकजना साधु बस्तथ्यो । ऊ जहाँ बसे पनि त्यस ठाउँलाई फोहर पारिदिन्थ्यो ।
११. ऊ एउटा यस्तो विहारमा बसेको थियो, जहाँ कसैले पनि उसको दुःखमा सहायता गर्दैनथ्यो ।
१२. एक दिन पाँचसय भिक्षुहरू साथलाई, आवश्यक भाँडाकुँडा तथा तातोपानी इत्यादि लिएर तथागत बूढो साधु बसेको ठाउँतिर जानुभयो ।
१३. रोगले पीडित साधुका कारण त्यो ठाउँ अत्यन्त दुर्गन्धयुक्त भएकोले सबै भिक्षुहरू त्यसलाई घृणा गर्दथे । तैपनि शक्रदेवद्वारा पानी खन्याउन लगाएर त्यस रोगीलाई तथागतले आफ्नै हातले स्नानग्राई उसको सेवा गर्नुभयो ।
१४. त्यसबेला पृथ्वीमा कम्पन भयो र त्यस ठाउँमा एउटा अलौकिक प्रकाश देखियो । त्यसपछि त्यहाँका राजा, उनका मन्त्रीहरू, आकाशस्थित देवताहरू, नागराज इत्यादि सबै त्यहाँ भेला भएर तथागतको पूजा गरे ।
१५. त्यहाँ भेला भएका सबै मानिसहरूलाई बूढो आश्चर्य लाग्यो र भने, "यत्रो उच्च भएर तपाईंले यस्तो सामान्य काम किन गर्नुभयो ?" त्यसपछि तथागतले सम्झाउनु भयो-
१६. "यस संसारमा आउनुको उद्देश्य नै दरिद्र, असहाय र अरक्षितहरूका मित्र बन्नु, रोगीहरूका- श्रमण वा अरू नै जोसुकै होउन्, सेवा गर्नु; दरिद्र, अनाथ र बुढाहरूको सहायता गर्नु तथा अरूलाई पनि यस्तो गर्ने प्रेरणा दिनु हो ।"

बौद्धधर्ममा अहिंसा

■ छत्रराज शाक्य, तानसेन

१. बौद्धधर्ममा अहिंसाको स्थान र महत्त्व

भगवान् बुद्धबाट प्रतिपादित धर्ममा अहिंसाको ठूलो स्थान छ। यसलाई अहिंसावादी धर्म भनिन्छ। तथागतबाट अहिंसाधर्म सम्बन्धमा पर्याप्त उपदेश भएको पाइन्छ।

“न तेन अरियो होति, येन पाणानि हिंसति।

अहिंसां सब्बापाणानं, अरियोति पवुच्चति ॥”

अर्थात् जसले प्राणीहिंसा गर्दैन, उसैलाई आर्य भनिन्छ, जो प्राणीहिंसामा संलग्न छ, त्यो आर्य होइन।

बुद्धको अहिंसावाद मध्यममार्गमा आधारित छ, व्यावहारिक छ। यो गृहस्थीहरूले पनि राम्रोसँग पालन गर्न सक्दछ। अहिंसा बिना निर्वाणतिर बढ्न सकिँदैन।

“सुख कामानि भूतानि-यो दण्डेन न हिंसति।

अत्तनो सुखं भेसानो-पेच्च सो लभते सुखं ॥”

अर्थात् आफ्नो सुखको लागि सुखकामी प्राणीलाई जसले दण्डद्वारा हिंसा पीडा दिँदैन, त्यसलाई परलोकमा सुख प्राप्त हुन्छ।

२. हिंसा, अहिंसाको अर्थ

कुनै जीवलाई हत्या गर्नु नै प्राणी हिंसा ठहरिन्छ। बौद्धधर्म अनुसार प्राणी हिंसा ठहरिन ५ अंग पूरा हुनु पर्दछ। १. जीवित प्राणी हुनु पर्दछ २. जीव भनेर थाहापाएको हुनुपर्दछ ३. मार्न इच्छाले मारेको हुनुपर्दछ ४. मार्नलाई प्रयास गरेको हुनुपर्दछ र ५. अन्तमा जीव मर्नुपर्दछ।

हिंसाको गहन अर्थ लिँदा शरीर, वचन, र मनले पनि हिंसा गर्न नहुने कुरा उल्लेख भएको पाइन्छ।

“यो च कार्येन वाचाय मनसा च न हिंसति।

स वे अहिंसको होति यो परं न विहिंसति ॥”

अर्थात् जसले शरीर, वचन र मनले कसैको हिंसा गर्दैन कष्ट पुऱ्याउँदैन उसैलाई अहिंसक भनिन्छ।

३. शील र अहिंसा

बौद्धधर्ममा पञ्चशील, अष्टशील र दशशीलको ठूलो महत्त्व छ। निर्वाणमार्गतिर लाग्न सबभन्दा पहिला शीलको जग खडा गर्नुपर्दछ, अनि समाधि प्राप्त हुन्छ। त्यसपछि प्रज्ञातिर उन्मुख हुन्छ। गृहस्थी, उपासक र उपासिकाहरूले पालन गर्नुपर्ने पञ्चशील,

अष्टशील हरूमा र श्रामूणेर प्रव्रजितहरूले पालन गर्नुपर्ने दशशीलमा “पाणातिपाता वेरमणि सिक्खा पदं समादियामि अर्थात् प्राणीहिंसाबाट विरक्त हुने व्रत पालन गर्नु भन्ने शीलले सबभन्दा अग्रणी स्थान प्राप्त गरेको छ। पञ्चशील अन्तर्गत प्राणीहिंसा नगर्ने व्रत पालन गर्नाले निम्न फाइदाहरू हुन्छन् - १. अंग परिपूर्ण हुन्छ। २. शरीर हृष्ट पुष्ट हुन्छ ३. रूप राम्रो हुन्छ ४. पराक्रमी हुन्छ ५. बलवान हुन्छ ६. अर्काको हातबाट मर्दैन ७. परिवार समृद्ध हुन्छ ८. रोग कम हुन्छ ९. मनपर्नेसँग अलग्गनु पर्दैन र १०. दीर्घायु हुन्छ।

४. आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग र अहिंसा

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग अन्तर्गत आठवटा मार्गहरूमा सम्यक् वचन सम्यक् कर्मान्त र सम्यक् जीवन, शील अन्तर्गत पर्दछ। सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति र सम्यक् समाधि, समाधि अन्तर्गत र सम्यक् दृष्टि र सम्यक् संकल्प, प्रज्ञा अन्तर्गत पर्दछ। शील अन्तर्गत सम्यक् कर्मान्त र सम्यक् जीवन, प्रज्ञा अन्तर्गत सम्यक् संकल्प अहिंसासँग सम्बन्धित रहेको छ।

सम्यक् संकल्प भन्नाले बहुजन हितको लागि गरिने सत्य र ठीक संकल्प भन्ने बुझिन्छ। सम्यक् संकल्प ३ प्रकारका छन्- [१] नैष्कर्म्य संकल्प भन्नाले बत्सेशलाई त्याग गर्ने संकल्प भन्ने बुझिन्छ। [२] अव्यापाद संकल्प भन्नाले द्वेषलाई त्यागी परहित परसेवा गर्ने संकल्प हुन जान्छ। [३] अविहिंसा भन्नाले हिंसा नगर्ने अटोट हुन जान्छ। प्रज्ञा मार्गमा उन्मुख हुन सम्यक् संकल्प अन्तर्गत हिंसा त्यागी अहिंसा धर्म पालन गर्नुपर्ने नितान्त आवश्यक हुन जान्छ।

शील अन्तर्गत सम्यक् कर्मान्त भन्नाले ठीक आचरण गर्नु भन्ने बुझिन्छ। ठीक आचरण भन्नाले प्राणी हिंसा, चोरी र व्यभिचार जस्ता अकुशल कर्मलाई त्यागनुपर्दछ।

त्यस्तै मिथ्या आजीवबाट टाढा रहनु नै सम्यक् जीवन हुन जान्छ। मिथ्या आजीव निम्न ५ प्रकारका छन्। [१] शस्त्र अस्त्रको व्यापार गर्नु [२] मनुष्य र पशु व्यापार गर्नु [३] प्राणी मारेर मासुको व्यापार गर्नु

[४] मदिराको ब्यापार गर्नु र [५] विष ब्यापार गर्नु यी मिथ्या आजीव, जसमा जीव हिंसासँग बढी सम्बन्धित कुराहरू धेरै पर्दछ त्यसलाई त्यागेर मात्र सम्यक् जीवन यापन गरेर धर्म मार्गमा अगाडि बढ्न सकिने हुन्छ ।

५. दश अकुशल कर्म

दश अकुशल कर्म त्यागेर कुशल कर्म गर्नुपर्दछ । शरीरबाट ३, वचनबाट ४, र मनबाट ३ अकुशल कार्य हुनसक्दछ । जस्तै हिंसा, चोरी र व्यभिचार यी तीन शरीर बाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । भूठो बोल्नु, चुगली गर्नु, कडा वचन बोल्नु र नचाहिने कुरा गर्नु [बकवास गर्नु] यी चार वचनबाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । त्यस्तै लोभ गर्नु, द्वेष गर्नु र मिथ्या दृष्टिमा पर्नु, यी ३ मनबाट हुने अकुशल कार्यहरू हुन् । यी दश अकुशल कर्मका मूल हेतु द्वेष, लोभ र मोह हुन् । यी नै तीन हेतुहरूबाट नै हिंसा कर्म हुन्छ । त्यसैले कुशल कर्मको हेतु अलोभ अद्वेष र अमोह तिर उन्मुख भएर अहिंसक बन्न नित्य प्रयत्नशील हुनु पर्दछ ।

६. मैत्री भावना र अहिंसा

चतुरब्रह्म विहार अन्तर्गत मैत्री, करुणा, मुदिता र उपेक्षा भावनाहरूमा मैत्री भावना साच्चै महत्वपूर्ण मानिन्छ । मैत्री भावना वृद्धि गर्न अहिंसा धर्म पालन गर्नुपर्ने हुन्छ । हिंसा मार्गबाट मैत्री भावना हुन सक्दैन ।

सब्वे तसन्ति दण्डस्स-सब्वेसं जीवितं पियं ।

अत्तानं उपमं कत्वा-न हनेय्य न घातये ॥”

अर्थात्- दण्ड देखेर सबै डराउँछन्, सबैलाई ज्यानको माया छ, त्यसकारण आफू भै सम्झी प्राणीलाई आघात नगर्नु, नगराउनु । अतः प्रत्येक प्राणी प्रति मैत्रीभाव राख्नुपर्दछ ।

७. पंचमहापाप र पंचबलि

पंचमहापाप अन्तर्गत पनि हिंसाको कुरा समावेश भएको पाइन्छ । मातृ, पितृ र अर्हत् हत्या गर्नु, बुद्धलाई घाइते पार्नु र भिक्षु संघमा फुट ल्याउनु आदि पंचमहापाप भनिन्छ । पंचमहापापको फल भोग्ने पर्ने हुन्छ । अतः पंचमहापापबाट बच्नुपर्ने हुन्छ ।

पंचबलि भन्नाले आजकल सामान्यतया पाँच प्रकारको पशु बलिलाई मान्ने चलन छ । तर बौद्धधर्ममा पंचबलिको अर्थ पशुहिंसालाई नलिई पाँच प्रकारको सेवा

सत्कारलाई लिईएको छ । जस्तै ज्ञातिबलि भन्नाले आफ्ना नाता कुटुम्ब सम्बन्धीलाई हित सत्कार गर्नु, अतिथिबलि भन्नाले अतिथि सत्कार गर्नु, पूर्व प्रेतबलि भन्नाले दिवंगतहरूलाई पुण्य अर्पण गर्नु, राजबलि भन्नाले सरकारलाई राजस्व तिर्नु र देवबलि भन्नाले अहिंसापूर्वक देवपूजा गर्नु आदिलाई लिइएका छन् । यसरी पंचबलिको सही अर्थ बुझेर अहिंसात्मक धर्मानुकूल आचरण गर्नु नै महत्कारणी हुनजान्छ ।

८. भिक्षु शासन विनय र अहिंसा

बुद्धशासन अन्तर्गत भिक्षु र भिक्षुणीहरूले क्रमशः २२७ र ३११ वटा नियमहरू पालन गर्नुपर्दछ । यी नियमहरूलाई अध्ययन मनन गर्दा अहिंसा सम्बन्धी नियमहरूको बाहुल्य भएको पाइन्छ । दशशतीस अन्तर्गत अहिंसाब्रत पालन गर्नुपर्ने अधिनै चर्चा भइसकेको छ । विनय पिटक अन्तर्गत भिक्षु पातिमोक्ख निदानमा पाराजिक धर्ममा चर्चा भए अनुसार व्यभिचार, चोरी, मनुष्य हत्या र दिव्य शक्तिको दावा गरेको छण्डमा भिक्षु पाराजिक हुन्छ [संघ निष्काशन] । जो भिक्षु जानी बुझिकन मनुष्यलाई प्राणी हिंसा अथवा आत्महत्याको लागि शस्त्र खोजेर ल्याउँछ वा मर्नेको लागि तारीफ वा प्रेरित गर्दछ भने पाराजिक हुन्छ । भिक्षुहरूको साथ सहवास अयोग्य हुन्छ । यस्तै नियम भिक्षुणीहरूलाई पनि लागू हुन्छ । जो कुनै भिक्षुणीले जानी बुझिकन प्राणी किटाणु सहितको जल पिउँदछ उसलाई पाचित्तिय हुन्छ [दोष लाग्दछ ॥] त्यस्तै भिक्षुहरूलाई चर्मधारण गर्न पनि निषेध गरिएको छ ।

भगवान बुद्धको पालामा भिक्षु शासन र त्यस्तै गृहस्थीहरूको लागि जब जब विभिन्न समस्या र अपराध देखा पर्दछ । तब नियम बन्दै गएको देखिन्छ ।

एक पटक भगवान बुद्धको पालामा एक भिक्षुले स्वास्थ्यको कारणबाट मांस भोजनको इच्छा गर्दा सुपिया भन्ने उपासिकाले बजारमा तयारी मांस नपाउँदा आफ्नै पिडौंलाको मासु काटेर दिएकी थिईन् । भिक्षुले मांस ग्रहण गर्‍यो । कुरा भगवान् कहाँ सम्म पुग्यो । भगवानबाट सो भिक्षुलाई सोधनी भयो- भिक्षुले मांस ग्रहण गरेको तर मनुष्य मांस भनी थाहा नपाएको बित्ति गर्‍यो । त्यसपछि भगवानबाट अब उप्रान्त मनुष्य मांस भक्षण गर्नु हुँदैन भनी नियम बनाई दिनु भएको घटना देखिन्छ ।

त्यस्तै दोश्रो घटना, एकपटक भगवान् बुद्ध आफ्ना भिक्षुसंघको साथमा देशान्तर गमनमा हुनुहुन्थ्यो । बीच बाटोमा जंगल पत्थो र भोजनको समय अर्थात मध्यान्ह हुनलाग्यो तर भोजन अनुकूल भएन । मार्गमा केही मृत मृगहरू फेला पत्थो । भिक्षुहरूबाट सो मृत मृगमांस भक्षण गर्न अनुमति माग्दा भगवान्बाट अनुमति प्रदान भयो । गन्तव्य स्थान पुगेर पुनः फर्कदा सोही बाटो ठाउँमा पुग्दा एक भिक्षुबाट अस्ति जस्तै मरेको मृग फेला परे त हुन्थ्यो नि भन्ने मनमा तृष्णा उत्पन्न भएको रहेछ । अगाडि बढ्दा एक मृत मृग फेला पत्थो । अगाडी जस्तै भिक्षुले भक्षणको लागि अनुमति माग्दा भगवान्बाट अनुमति प्रदान भएन । यसरी स्पष्ट हुन्छ कि जुन मांस भक्षण सम्बन्धमा तृष्णा उत्पन्न भयो, त्यो अकृशल थियो । भगवान्बाट दश प्रकारका मांस भक्षण निषेध गरिएको छ । [१] मनुष्य [२] हात्ती [३] घोडा [४] कुकुर [५] सर्प [६] सिंह [७] बाघ [८] चित्तुवा [९] भालु र [१०] तरक्ष ।

तेश्रो घटना— एक पटक भिक्षु चक्षुपाल विहार अगाडिको दुबो मैदानमा चक्रमण गरिराख्नु भएको थियो । वहाँ चक्रमण गर्दा दुबोमा भएको किमलाहरू कुल्चेर मरेको अर्को एकजना भिक्षुले देख्नुभई पाप कर्म भयो भनी भगवान् कहाँ विन्ती गर्न जानुभयो । भगवान्बाट सो भिक्षुको बारेमा बताउनुभयो । चक्षुपाल अन्धा छ, अर्हत हो किमलालाई जानी जानी मार्नलाई चक्रमण गरेको होइन भन्ने आज्ञा भयो, जसमा दोष छैन ।

भिक्षु विन्य अन्तर्गत भिक्षु अष्ट परिष्कार मध्ये एक परिस्सावन [पानी छान्ने कपडा] पनि हुन्छ । [अन्य संघाती, उत्तरासंग, अन्तरवासक, पिण्डपात्र, छुरा, कायवन्धन सूचिका] पानीमा भएको किरा (किटाणु) छानेर जल पिउने नियम छ, जो संभव छ । यसरी भिक्षुशासन विन्यमा अहिंसा धर्मको बाहुल्य भएको पाइन्छ, ब्यावहारिक मार्गमा आधारित भएको स्पष्ट छ । साथै हिंसा अहिंसामा चित्त प्रधान हुने कुरा पनि स्पष्ट हुन्छ ।

एक पटक भगवान् मगध देशको खाणुमत गाउँको परिचारिकामा हुनुहुन्थ्यो । गाउँको विद्वान ब्राह्मण कुटदन्तले धर्मकार्यको लागि ७७०० गोरू, बाछ्छा बाछ्छी, बाख्रा र भेडा गरी जम्मा ३५०० पशुबलि दिइ होम गर्न

तयारी गर्दै थियो । भगवान् बुद्ध त्यहाँ आईपुग्नु भएको कुरा सुनी कुटदन्त दर्शनार्थ गयो र यज्ञबारे उपदेशको लागि विन्ती गर्‍यो । भगवान्बाट उपदेश भयो— पौराणिक कालमा महा विजित राजाले पशुबलि नगरी घिउ, तेल, दही, मधु, गुँड र अन्नबाट यज्ञ गरेको कुरा उपदेश भयो । उपदेश सुनेर कुटदन्तले सोही अनुसार यज्ञ गरी ३५०० पशुहरूलाई जीवदान दिएको थियो ।

बौद्धधर्ममा 'त्रिकोटी शुद्ध मंस' भक्षणको चर्चा छ । [१] दिट्ट [२] श्रुत्वर [३] परिशक्ति अथवा आफूलाई भनि मारेको देखेको, सुनेको र शंका भएको मासु भक्ष छैन भनीभनिएको छ । यी तीन लक्षणबाट मुक्त भएको शुद्ध भएको मंस भक्ष्य भनी अर्थ लगाइन्छ । भिक्षु जीवनमा तृष्णालाई वशमा पारी चित्तलाई शुद्ध गरी भिक्षाटन गर्न जाँदा प्राप्त हुने भोजनमा पाइएको मंस त्रिकोटि शुद्ध हुनसक्ला तर वर्तमान गृहस्थी ब्यावहारिक जीवनमा त्रिकोटी शुद्ध मंस पाउन असम्भव नभए पनि दुर्लभ जरूर हुन्छ । यसरी सामान्यतया मंस भक्षण दोषमुक्त हुन ज्यादै कठिन छ ।

जैन दर्शन हेर्दा, कीट पतङ्ग मर्छ भनेर राती बत्ती नबाली अंधारो कोठामा बस्नु, बाटो हिँड्दा कुचोले बढाउँदै हिँड्नु र श्वास फेर्दा कीटाणु मुखभित्र पस्छ भनेर मुखमा कपडा पट्टी बाँधेर बस्नु, अति कडा नियम देखिन्छ, जो गृहस्थी जीवनमा, ब्यावहारिक जीवनमा पालन गर्नु अति कठिन देखिन्छ । बौद्धदर्शन अनुसार बत्ती कीट पतङ्गलाई मार्नु नभई अन्धकारलाई हटाई प्रकाश प्राप्त गरी कार्यमा संलग्न हुनुहुन्छ । यसरी बत्ती बाल्नुको मानसिक चित्त चैतसिक स्थिति स्वच्छ निर्मल भएको हुँदा कीटपतङ्ग मरोस् नभनी प्रकाशको लागि बत्ती बालिएको छ भने त्यसमा दोष नभएको सिद्ध हुन्छ ।

उपरोक्त तथ्यहरूको विवेचना गर्दा बुद्धधर्ममा अहिंसा धर्म धार्मिक मध्यम मार्गमा आधारित ब्यावहारिक र बढी बुद्धिवादी ठहरिन्छ ।

अन्तमा, हिंसा कुशल एवं सत्य धर्म हुन सक्दैन, प्राणी हिंसा गरेर पशुबलि दिएर देवी देवताहरू प्रसन्न हुँदैन, देवी देवताहरूले पशुबलि माग्दैन । संपूर्ण मानव मात्रलाई प्राणी हिंसा एवं पशुबलि नरक योनितिर धकेल्ने अकृशल कर्म मानी, शुद्ध सत्य निर्वाण [मोक्ष] धर्म अहिंसा धर्मतिर उन्मुख हुनु नै मङ्गलमय एवं कल्याणकारी हुन्छ भन्नु अत्युक्ति हुने छैन । ■

दानको महत्त्व

■ हरिप्रसाद पराजुली

केही दिन अगाडि छापामा महायज्ञसम्बन्धी एउटा समाचार प्रकाशित भएको थियो । हिजोआज हाम्रो समाजमा जप-होम-यज्ञ-पाठ आयोजना गर्ने लहर नै आएको छ । त्यो महायज्ञ पनि यही लहरको एउटा हिस्सा थियो । प्रायः एउटा न एउटा सामाजिक कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य घोषणा गरी आयोजना हुने यस्ता धार्मिक कार्य सामान्यतया कल्याणकारी नै हुन्छन् तर महायज्ञका नाममा बिस्तारै भित्रिदै गएको विकृतिले भने पक्कै पनि राम्रो परिणाम दिँदैन ।

माथि उल्लेख गरिएको समाचारको पेटबोलीमा यो अंश पनि थियो, दश हजार रुपैयाँभन्दा बढी दान गर्नेको नाम शिलामा अंकित गरिने भएकाले अधिकांश दाताले त्यसभन्दा अधिक नै दान गरेका छन् ।

महायज्ञका नाममा घुसेको विकृतिलाई उजिल्याउन यही वाक्य पर्याप्त छ । आत्मशुद्धिका लागि गरिने दान हिजोआज समाजमा सान देखाउने माध्यम बन्न पुगेको छ, भन्नु बढी आत्मविकार थप्ने साधन बनेको छ । यस्तो दानले दातामा तत्कालका लागि आत्मगौरवको भान पार्न सक्ला तर दीर्घकालका लागि भने निष्फलजस्तै बन्न पुग्छ । दान गर्नुपर्छ भन्ने कुराको निर्देश प्रायः सबैजसो धर्मदेशनामा उल्लेख गरिएको पाइन्छ । शास्त्रमा दान गर्दा दाताको मनोभाव, लिनेको योग्यता अनि परिस्थितिको पनि विचार गर्नु आवश्यक हुन्छ भनिएको पाइन्छ ।

बुद्ध तृष्णालाई मारको हतियार ठान्नुहुन्छ । अभिमान र कीर्ति (आत्मस्तुति) ले पनि मानिसलाई पतनतर्फ धकेल्छन् । अहिले समाजमा प्रचलित दान प्रवृत्ति यिनै तीन हतियारबाट निर्देशित देखिन्छ ।

मारको तृष्णा अर्थात् लोभ नामक हतियारको प्रहारलाई निष्तेज पार्न दानको उल्लेख्य भूमिका हुनेमा बौद्धवाङ्मयमा जोड दिएको पाइन्छ । रगतपसिना बगाएर कमाएको धन बिनापश्चाताप त्याग्न जो सक्षम हुन्छ, उसले लोभलाई पराजित गर्छ । अहिले त लोभका लागि, तृष्णा मेटाउन दान गर्न थालिएको छ । दान गरेर नाम कमाउने तृष्णा, दान दिएर शान बढाउने तृष्णा । जसलाई निरोध गर्न दान गर्नुपर्ने हो, त्यसैमा मलजल गर्न गरिएको दानको के सार भन्ने प्रश्न महत्त्वपूर्ण रहेको छ ।

गौतम बुद्धले दानकार्यलाई सप्तरत्न आर्यधनमध्येको एक मान्नुभएको छ । यी आर्यधन यस्ता धन हुन्, जसलाई न कसैले चोर्न सक्छ, न त यी हराएर नै जान्छन्, न त नष्ट हुन्छन् ।

अरूको उपकार होस्, कल्याण होस् भनेर अर्थात् परहित चिताएर आफ्नो परिश्रमबाट आर्जित सम्पत्तिको केही हिस्सा त्याग गर्दा आत्मशुद्धि हुन्छ । दान लिने र दिने दुवैको चित्त प्रसन्न हुन्छ । त्यागचेतना भएको मानिसमा तृष्णा, लोभ, अनुरागको प्रभाव हुँदैन । त्याग आत्मैदेखि प्रेरित भएर गरिएको हुनुपर्छ अन्यथा यसैले मानसिक अशान्ति उत्पन्न गराउँछ ।

देखावटी रूपमा गरिने दानले अहंकार बढाउँछ र चित्त क्लुषित बनाउँछ । जति नै दान गरिएको किन नहोस्, मन अपवित्र छ भने त्यसको आध्यात्मिक महत्त्व हुँदैन र त्यसबाट राम्रो फल प्राप्त हुँदैन ।

अरूले दान गरेको देखेर, उनीहरूलाई जित्न अर्थात् प्रतिस्पर्धाको भावनाले दान गर्नुहुँदैन । प्रतिस्पर्धाभा गरिने दान अहंकारको जननीसरह बन्न जान्छ । दाताको आर्थिक अवस्था कमजोर छ भने पारिवारिक अशान्ति बढ्न सक्छ । अरूले दान गरेको अवस्थामा आफूले नगर्दा लोकले के भन्ला भन्ने त्रासका कारण गरिने दान पनि पवित्र हुँदैन ।

यसले मानसिक सन्ताप बढाउने कामबाहेक थप केही गर्दैन । यसरी गरिने दान वास्तविक नभएर देखावटीमात्र हुन्छ । बुद्धधर्ममा देखावटी दानका विभिन्न नमुना उल्लेख गर्दै त्यस्तो दानकार्यबाट बच्न र वास्तविक दान गर्न प्रेरित गरिएको पाइन्छ । देखावटी दानका केही नमुना यस्ता छन्— समाजमा आफ्नो मान बढाउन, आफू उच्च भएको देखाउन गरिने दान ।

- अरूले दान दिएको देखेर आफूले नगर्दा परले के भन्ला भनेर लाजले गरिने दान । - दान नगर्दा लोकले केही भन्छ कि भनेर डराएर गरिने दान । - परम्परादेखि चल्दै आएको भनेर तर यथार्थ नबुझी गरिने दान । - कसैप्रति दया लागेर तर त्यागचेतना नभई गरिने दान । यस्तो दान गर्दा दातामा पश्चातापको भाव जागी मानसिक अशान्ति हुनसक्छ । बिनाश्रद्धा श्रमण भिक्षु आदिलाई गरिने दान ।

गौतम बुद्धले अरूलाई देखाउनका लागि नभई हृदयदेखि नै निःस्वार्थ भावले गरिएको दानको महिमा गाउनुभएको छ । निःस्वार्थ भावले गरिएको दानले अरूको उद्धार त गर्छ । त्यसैगरी यस्तो दानले दाताको आत्मा पनि शुद्ध भई लोभ, तृष्णा र अहंकारबाट मुक्त हुन्छ । लोभ, तृष्णा र अहंकार नै प्राणीलाई दुःखचक्रमा रिगाइरहने साधन हुन् । तसर्थ हामीले बुद्धका दानसम्बन्धी विचारलाई मनन गर्नुपर्छ ।

(साभार : अन्नपूर्ण पोष्ट)

योगाभ्यास विधि - १०

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. डा. गोपाल प्रधान

रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं

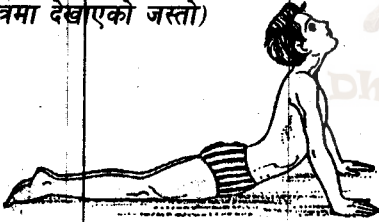
गत अंकमा तपाईंहरूलाई पवनमुक्तासन बारेमा जानकारी गराएका थियौं भने क्रमशः यस अंकमा भुजंगासन, शलभासन बारेमा जानकारी गराउन लागेका छौं। साथै योगद्वारा सदैव स्वस्थ रहन नियमित योगासन गर्न अनिवार्य हुन्छ। तर योग गर्न अगात्र सफल एवं योग्य योगाचार्यको समुपस्थितिमा मात्र योग सिक्न वा गर्न अनुरोध गर्दछौं।

३. भुजंगासन :

(क) सर्व प्रथम घोप्टो परेर सुत्नुहोस्। खुट्टाको दुवै कुर्कुच्चा, बुढी औंला, घुँडा तथा तिघा सिधा जोड्ने र दुवै हत्केबाले शरीरको दायाँ बायाँ भूमिमा टेक्ने साथै टाउकोले भूमिमा ढोगेको हुनु पर्छ।
(चित्रमा देखाए जस्तै)



(ख) स्वास लिदै टाउको र छातीलाई विस्तारै माथि उठाउने, नाइँटो सम्म मात्र उठाउनुहोस्।
(चित्रमा देखाएको जस्तो)



(ग) यसरी यो आसनमा सुरुमा १० सेकेन्डदेखि ३० सेकेन्डसम्म वस्न सकिन्छ। यो आसनमा बस्दा साधारण स्वास प्रस्वास जािराख्ने।

(घ) अब लामो स्वास लिनुहोस् र विस्तारै स्वास छोड्दै भूमिमा घोप्टो परेर सुत्नुहोस्।

(यो आसन नियमित तिन चार पटक गर्न सकिन्छ।)

लाभहरू :

ग्याष्ट्रिक, कब्जियत, वायुविकार, अल्काई, कम्मर दुःख्ने, अनुहारको चाउरीपना आदि।

विशेष लाभहरू :

मेरुदण्ड सम्बन्धी रोग (साईटिका), मोटोपन घटाउँछ, हृदय सम्बन्धी रोगहरू, महिलाहरूको पाठेघर

सम्बन्धी रोगहरू आदि।

भुजंगासन गर्न नहुने अवस्थाहरू :

जण्डीस भएको बेलामा, अल्सरका रोगीहरूले, हर्नियाका रोगीहरूले र हृदय रोग बढीरहेका अवस्थामा रोगीहरूले योगाचार्यको निर्देशनमा मात्र गर्ने।

४. शलभासन :

(क) सर्वप्रथम घोप्टो परेर सुत्नुहोस्।

(ख) दुवै खुट्टा सिधा जोड्ने, टाउको सिधा राख्ने र चिउँडोले भूमिमा टेकेको हुनु पर्छ।

(ग) दुवै तिघाको मुनि दुवै हत्केला उतानो पारेर तिघा मुनि राख्ने।

(घ) लामो स्वास तान्दै खुट्टा तन्नक तन्काउदै दुवै खुट्टा माथि उठाउने (चित्रमा देखाए जस्तै)। यसरी यो आसनमा सुरुमा १० सेकेन्ड देखि ३० सेकेन्ड सम्म वस्न सकिन्छ। यो आसनमा बस्दा साधारण स्वास प्रस्वास जािराख्ने।



(ङ) अब लामो स्वास लिनुहोस् र विस्तारै स्वास/छोड्दै भूमिमा घोप्टो परेर सुत्नुहोस्।

(यो आसन नियमित तिन चार पटक गर्न सकिन्छ।)

लाभहरू :

ढाड सम्बन्धी रोग, ग्याष्ट्रिक, कब्जियत, साईटिका, महिनावारीको समयमा तल्लो पेट दुख्ने, अन्य पेट सम्बन्धी रोगहरू, मोटापना घटाउने, हृदय सम्बन्धी रोगलाई नियन्त्रण एवं निदान गर्छ।

शलभासन गर्न नहुने अवस्थाहरू :

कम्मर दुःखेको बेलामा, अल्सरका रोगीहरूले, हर्नियाका रोगीहरूले र हृदय रोग बढीरहेका अवस्थामा रोगीहरूले योगाचार्यको निर्देशनमा मात्र गर्ने।

नोट : आसन गरे पश्चात अनिवार्य ५/७ मिनेट श्वासन गर्ने।

कौवाको पूजा

■ केदार शाक्य

उहिले नै कौवाहरूको यौटा देश थियो । कौवाहरूका राजाको नाम सुपत्त थियो । पटरानी सुफस्सा र सेनापति सुमुख थिए । एकदिन कौवाराजा सुपत्त आफ्नी रानीकासाथ आकाशमा उडिरहेको बेला छिमेकी देशका राजाको भान्छाघर माथि आईपुगे ।

भान्छामा मीठो-मीठो पकवानहरू पाकी रहेको थियो । त्यसको वासना पनि आकासमा फैलिइरहेको थियो । भान्छेले राजाको मनपर्ने माछा र अरू पकवानहरू तयारगरी राजाकहाँ लान तयार पारिरहेको थियो ।

रानी सुफस्सालाई मासु माछाको वासनाले औडाहा पायो । राज भोजन खाने इच्छा जाग्यो । त्यो दिन त उनले केही पनि भनिन् । भोलिपल्ट पनि राजाले भने रानी, आउ चारा खोज्न जाऊँ । रानीले भनिन्— “प्रिय ! आज मेरो चारा खोज्न जाने मन छैन, हजुर सवारी होस् । मलाई अर्कै इच्छा लागि रहेको छ ।

राजाले रानीसित सोधे कस्तो इच्छा रानी ?

रानीले जवाफमा भनिन्— हिजो मलाई छिमेकी देशका राजाको भान्छाघर माथिबाट उडिरहँदा राज भोजनको वासनाले साह्रै हैरान पायो । त्यो भोजन नखाईकन मेरो प्राण रहला जस्तो छैन । त्यो राज भोजन खाने साह्रै ठूलो इच्छा लागि रहेको छ ।

हेर रानी ! राजाको त्यो भोजन ल्याउने सक्ति मसँग छैन । म के गरूँ ? राजाले विवस भएर भने ।

त्यसो भए महाराज म बाँचन सक्तिन । रानीले भनिन् ।

त्यसपछि राजाले एक छेउमा बसेर विचार गर्न थाले । त्यही बेला कौवाहरूका सेनापति सुमुख छेउमा आएर राजासित सोधे । महाराज ! आज किन साह्रै उदास

हुनुहुन्छ ? गाथमा सञ्चो भएन की ? अथवा कुनै चिन्ता भए मलाई आज्ञा होस् । म चिन्ता हटाउने प्रयास गर्छु ।

राजाले रानीको इच्छा बारे सबै कुरा सेनापतिलाई बताए । सेनापतिले राजाको कुरा सुनिसकेपछि भने— महाराज चिन्ता नलिनुहोस् । प्राणको बाजी लगाएर भए पनि म महारानीको इच्छा पूरा गर्नेछु ।

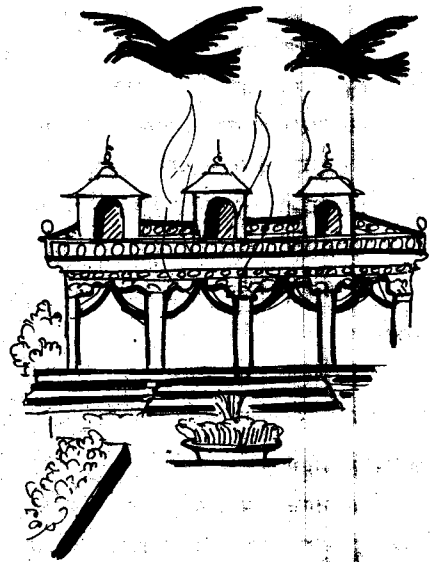
त्यसपछि सेनापतिले सिपाही कौवाहरूलाई भेला गरेर सबै कुरा बताए ।

आऊ भोजन लिन जाऊँ भन्दै कौवाहरूलाई साथ लिएर सेनापति छिमेकी राजाको देशतिर लाग्यो ।

उसले अर्को देशको राजाको भान्छाघरमा पुगेर सिपाही कौवाहरूलाई टोली टोली बनाएर ठाउँ ठाउँमा राख्यो । आफु चाहिँ आठजना कौवाहरूलाई साथमा लिएर राजाको भोजन लाने बेला पखिँदै छानामाथि बस्यो । उसले कौवाहरूलाई भन्यो— म राजाको भोजन थाली भन्टेर भुइँमा खसाई दिन्छु । थाली भुइँमा खसेपछि मेरो ज्यान बच्ने छैन । तिमीहरूमध्ये चारजनाले चुच्चाले च्यापेर भोजन उडाएर लैजाने छौ । चारजनाले माछा मासु चुच्चाले च्यापेर लानेछौ अनि राजा रानीलाई खुवाउने काम गर्नु ।

सेनापति खै त ? भनी राजा रानीबाट सोधनी भएपछि आउँदै छ भनिदिनु ।

उता भान्छे भोजन लिएर राज भवनतिर लाग्यो । कौवा सेनापतिले लौ है तिमीहरू तयार होउ भनी साथी-हुरूलाई इसारा गर्दै भान्छेको काँधमा गई



बस्यो । पंजा फैलाएर नगाले भान्छेमाथि हमला गयो । भान्छेको नाकमा नगाले घाउ पान्यो । पखेटा फैसाएर आँखा छोपि दियो ।

राजाले परैबाट यी सबै घटना हेरीरहेका थिए । राजाले भान्छेलाई भने । अरे मुख । भाँडा वर्तन छाडेर पहिले कौवालाई नै समात । भान्छेले पनि राजाले भनेजस्तै भाँडा वर्तन छाडेर कौवालाई फ्रन्टेर समाए ।

छानामा बसेका अरू कौवाहरूले पनि भुइँमा पोखिएका भात अघाउञ्जेल खाए । कौवा राजा रानीलाई खुवाउन भनी लिएर गएको राज भोजन सिपाही कौवाहरूले आफ्ना राजा रानीलाई खुवाए । रानी कौवीको इच्छा पूरा भयो ।

भात लाने कौवाहरूका सेनापतिलाई राजाले आफ्नो अगाडि ल्याउने आदेश दिए । सेनापति कौवालाई राजाले सोधे ।

“तैले मेरो भोजन भान्छेको हातबाट खोसेर लाने हिम्मत कसरी गरिस् ?

भान्छेको नाक भाँचि दिइस् । भातको भाँडा फुटाइदिइस् । आफ्नो ज्यान जोखिममा पारेर यस्तो काम किन गरेको ? तँलाई मेरो अलिकति पनि डर लागेन ?”

महाराज, हाम्रो कौवा राजा तपाईंको राज्यको सीमा नजिकै बस्नुहुन्छ । म उहाँको सेनापति हुँ । उहाँकी सुफस्सा नामकी पत्नीलाई तपाईंको राज भोजन खाने तीब्र इच्छा जाग्यो । आफ्ना राजा रानीको इच्छा पुरा गर्ने प्रतिज्ञा गरी मैले त्यही आफ्नो जीवन बलिदान गरि यहाँ आएको



हुँ । अब मैले उहाँको लागि तपाईंको राज-भोजन पठाई सकें । मेरो मनोरथ पुरा भयो । म त्यस कौवा राजाले पठाएको दुत हुँ । मैले आफ्नो राजाको आज्ञा पालन गर्ने । यही कारण

मैले भान्छेको नाक भाँची दिएँ । महाराज, अब मलाई जस्तो सजाय दिए पनि मञ्जुर छ ।

राजाले कौवा सेनापतिको कुरा सुनेपछि विचार गरे । हामी मानिसहरूमा थुप्रै धन सम्पत्ति दिएर पनि आफ्नो लागि प्राणको आहुति दिने सेवक पाइँदैन । गाउँ नै बक्सिस दिंदापनि राजाको लागि प्राणको आहुति दिने मानिस पाइँदैन । यो पंछी कौवा भएर पनि आफ्नो राजाको लागि प्राणको बलिदान दिइरहेको छ । बडो सत् पुरुष रहेछ । मधुर भाषी छ । धार्मिक पनि छ । यति विचार गरिसकेर राजाले प्रसन्न भएर कौवा सेनापतिको गुणको कदर गर्दै स्वैत छत्र ल्याउन लगाये । अनि कौवा सेनापतिको पूजा गरे ।

त्यस दिनदेखि राजाले कौवाहरूका लागि छुट्टै भोजनको व्यवस्था गरे । धर्मका कुराहरू सुनाउन लगाए । कौवाले आफ्नो देशका राजाको सेवामा इमान्दार भई जीवन अर्पण गरेको फल उसले यही जन्ममा पायो । यति मात्र हैन । उसले आफ्ना सजाति अरू कौवाहरूलाई पनि सेवा समर्पण पछि राजाको कोषबाट भोजनको हकदार बनाए । ■

धर्मकीर्ति पत्रिकालाई सहयोग

धर्मकीर्ति पत्रिकाको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्नुहुँदै जापानी नागरिक मिस्टर Shucho Takaoka ले अमेरिकी डलर १०० सहयोग स्वरूप चन्दा प्रदान गर्नुभएको छ ।

चन्दा दाताको धर्मचेतना सहितको यस सहयोगलाई धर्मकीर्ति पत्रिकाले साधुवाद व्यक्त गरेको छ ।

“दण्ड देखेर सबै डराउँछन्, मृत्यु देखेर सबै काँप्छन्, त्यसकारण आफूभै सम्झी प्राणीलाई हिंसा नगर्नु नगराउनु ।” - धम्मपद

1. What is Buddhism ?

■ Ven. S. Dhammika

Question: What is Buddhism ?

Answer: The name Buddhism comes from the word 'budhi' which means 'to wake up' and thus Buddhism is the philosophy of awakening. This philosophy has its origins in the experience of the man Siddhartha Gotama, known as the Buddha, who was himself awakened at the age of 36. Buddhism is now 2,500 years old and has about 300 million followers world-wide. Until a hundred years ago, Buddhism was mainly an Asian philosophy but increasingly it is gaining adherents in Europe and America.

Question: So Buddhism is just a philosophy?

Answer: The word philosophy comes from two words 'philo' which means 'love' and 'sophia' which means 'wisdom'. So philosophy is the love of wisdom or love and wisdom, both meanings describing Buddhism perfectly. Buddhism teaches that we should try to develop our intellectual capacity to the fullest so that we can understand clearly. It also teaches us to develop love and kindness so that we can be like a true friend to all beings. So Buddhism is a philosophy but not just a philosophy. It is the supreme philosophy.

Question: Who was the Buddha?

Answer: In the year 563 B.C. a baby was born into a royal family in Western Nepal. He grew up in wealth and luxury but eventually found that worldly comfort and security do not guarantee happiness. He was deeply moved by the suffering he saw all around - and resolved to find the key to human happiness. When he was 29 he left his wife and child and set off to sit at the feet of the great religious teachers of the day to learn from them. They taught him much but none really knew the cause of human sufferings and how it could be overcome. Eventually, after six years study and meditation he had an experience in which all ignorance fell away and he suddenly understood. From that day onwards, he was called Buddha, the Awakened One. He lived for another 45 years in which time he travelled all over northern India teaching others what he had discovered. His compassion and patience were legendary and he made thousands of followers. In his eightieth year, old and sick, but still happy and at peace, he finally died.

Question: Wasn't it irresponsible for the Buddha to walk out on his wife and child ?

Answer: It couldn't have been an easy thing for the Buddha to leave his family. He must have worried and hesitated for a long time before he finally left. But he had a choice, dedicating himself to his family or dedicating himself to the whole world. In the end, his

great compassion made him give himself to the whole world. And the whole world still benefits from his sacrifice. This was not irresponsible. It was perhaps the most significant sacrifice ever made.

Question: The Buddha is dead so how can he help us?

Answer: Farady, who discovered electricity, is dead but what he discovered still helps us. Luis Pasteur who discovered the cures for so many diseases is dead, but his medical discoveries still save lives. Leonardo da Vinci who created masterpieces of art is dead, but what he created can still uplift and give joy. Noble men and heroes may have been dead for centuries but when we read of their deeds and achievements, we can still be inspired to act as they did. Yes, the Buddha is dead but 2500 years later his teachings will help people, his example still inspires people, his words still change lives. Only a Buddha could have such power centuries after his death.

Question: Was the Buddha god ?

Answer: No, he was not. He did not claim that he was a god, the child of a god or even the messenger from a god. He was a man who perfected himself and taught that if we followed his example, we could perfect ourselves also.

Question: If the Buddha is not a god, then why do people worship him ?

Answer: There are different types of worship. When someone worships a god, they praise and honour him or her, make offerings and ask for favours, believing that the god will hear their praise, receive their offerings and answer their prayers. Buddhists do not indulge in this kind of worship.

The other kind of worship is when we show respect to someone or something we admire. When a teacher walks into the room we stand up, when we meet a dignitary we shake hands, when the national anthem is played we salute. These are all gestures of respect and worship and indicate our admiration for persons or things. This is the type of worship Buddhists practise. A statue of the Buddha with its hands rested gently in its lap and its compassionate smile reminds us to strive to develop peace and love within ourselves. The perfume of incense reminds us of the pervading influence of virtue, the lamp reminds us of the light of knowledge and the flowers which soon fade and die, remind us of impermanence. When we bow, we express our gratitude to the Buddha for what his teachings have given us. This is the nature of Buddhist worship.

to be continue...

मनूतयेगु पहः - २

■ धम्मवती गुरुमां

शासनधज धम्माचरिय, अगगमहा गन्धवाचक पण्डित

भगवान् बुद्धं न्यना बिज्यात हे आनन्द, च्यागू वर मध्ये प्यंगू छन्त मयोगु खँ जुल । छाया व प्यता मयोगुले ?

भो भगवान् ! जिं छाया मयो धया चवनागु धाःसा यदि जिं छल्पोलयात लाभ जूगु बांबांलागु चीवर कया पुना, छल्पोलयात प्राप्त जूगु सासाःगु चीज नया व छल्पोल देनीगु कोथाय् देन धाःसा जित लोकं धाइ अथे बांबां लागु चीवर पुना सावकं नया, बुद्ध देनीथाय् मीजं देना सुनां जक बुद्धया सेवा मयाइ । जित अथे लोकं अपवाद याका चवनेगु मयो । मेवा नय् दया सेवा याना चवन धाय्का चवनेगु हिसि दुगु, बांलागु खँ मखु । उकिं थुपिं प्यता खँ जित मयो धका फोना चवनागु खः ।

वसपोल आनन्द भन्ते नं लिपा जुइफुगु खँ विचाःयाना लिजां हय्का न्हापान्तुं बुद्धया सेवक जुइन्त्यो बुद्धयाके प्रार्थना याना बिज्यागु खँ सराहनीय जू, लुमंका तय् बहजू । आनन्द भन्तेया थ्व पहः बांला जू ।

हानं बुद्धं न्यना बिज्यात— आनन्द ! मेगु नं प्यता खँ दु छन्त अधिकार माः धका छं फोन व छाया फोनागु ?

भो भगवान् ! जित संकाजुइगु अवस्थाय् तुरन्त छपिंके न्यना तय् मफुत धाःसा व खँ मेपिसं जिके न्यं वइबले, व खँ जिं धाय् मफत कि गो । आनन्द बुद्धया निजी सेवक हँ थुलि खँ न्यनागु हे जवाफ बीमफुम्ह धका जित गिजे याई, उपहास याका चवने माली ।

देश विदेशां तापाकं निसं बुद्ध दर्शन याय् धका भिक्षु भिक्षुणी, उपासक उपासिकपिं अनेक दुःख कष्ट सिया वइ । अले जि बुद्धया नीजि सेवक खः वस्पोलयात धाल धाःसा भी अवश्य नं याकनं बुद्ध दर्शन याय् दै धका जिथाय् वइ । अबले जिं इमित छल्पोल दर्शन याके मफत धाःसा गो ! आनन्द बुद्धया नीजि सचिव व सेवक हँ बुद्ध छक हे दर्शन याके मफुम्ह धका जित गिजे याइ ।

थःसतिपिं सातापिसं बुद्धयात निमंत्रणा याय्गु इच्छा याना जिथाय् वया धाः वइ भो आनन्द भन्ते ! फलानाखुनु भगवान् बुद्धनापं छपिं जिमिथाय् छें बिज्याहँ । अथे धाइ बले भगवान् बुद्धयात बोना निमंत्रणा वने मफैबले गो ! आनन्द भगवान् बुद्ध छम्ह हे बोना हय् मफु छु बुद्धया नीजि सेवक । उलि हे याय् मफुम्ह धका जित हेला व उपहास याइ ।

छल्पोलं जि मदुथाय् गनं उपदेश बिया बिज्याइगु खँ छु धका जिं सी मखु । वहे खँ जिके न्यनीबले जिं छुं धाय् फँ मखु । अले मेपिसं जित धाइ आनन्द नां जक नीजि सचिव व सेवक । बुद्धं कना बिज्यागु खँ हे छुं मस्युम्ह धका गिजे याका चवने माली । थुकथं अपवाद याका चवने म्वालेमा धैगु मती तया थुगु प्यता खँ जिं फोनागु खः ।

आः थन आनन्द भन्तेयागु पहया बारे छक बांलाक मनं खना विचाः याय् माला च्वंगु दु । शिक्षा काय् बह नं जू । वस्पोल आनन्द भन्ते जुलं गुलि लोक अपवादं बचे जुइमा धका न्हापां हे होश तया लिफ जां दय्का बिज्यात । तर थौं कन्हे मनूते व धार्मिक विद्वानते पह धासा लोक अपवादं बचे मजुइगु ज्या याना नं चवनी, लोकं अपवाद व निन्दा याना च्वंगु न्यना नं मतासु जुया यो यो पिसं यो योगु थधा धका ह्यामि पह पिकया चवनी । मछा पह धयागु मदु थः कतिलाय् वं गात । ख्वाले न्ह्योने सुनां नं छुं धाः मवो धका ह्यामिपहः पिकया चवनेगु बांलागु खँ मखु । थुजागु पहः जुल धाय् वं धर्मनाप यक्व हे तापात धैगु विचाः याय् बहजू ।

थुथाय् भगवान् बुद्धं छक धया बिज्यागु लुमंके बहजू— “मूर्खं तय्सं निन्दा याइगुया मू मदु । सत्तुरुषपिसं गिजे मयाकुसे चवनेगु तधंगु इज्जत या खँ खः । ल्यूनं ल्यूनं छुं धाय्का चवने म्वाक जीवन हनेगुया तःधंगु मू दु । उकिं मभिंगु व बांमलागु अर्थात करपिनि मयोगु व मेपिन्त दुःख जुइगु ज्या याय्बले नुगः बल्लाका चवनेगु ठिक मजू । मखुगु ज्या याय्बले मन बल्लाका चवनेगुलिं लिपा थःत हे हानि व अहित जुइका चवने माली । सीधुंका तक नं निन्दा याका चवने माली ।

थुकथं बांमलागु व मभिंगु ज्या याना चवने बले धाःसा धालका धका ह्यामि जुया मन बल्लाका, नुगः छाःम्ह जुया चवनेगु पहः दत्तले भ्नीपिं भिंगु लँपुइ वनापिं जुइ मखु, निर्वाणया लँपु भन भन तापाना वनी धका थुइका काय् माला च्वंगु दु ।

सिद्धार्थ कुमारं बुरा बुरी, रोगी व सीम्ह खँबले वस्पोलया मन साप ग्यात । भ्नीपिं नं अथे हे बुरा बुरी जुइतिनि, रोगं कैतिनि, सीमानि धैगु मती तया ग्याना बिज्यात । थुजोगु फुक दुःख व भयं मुक्तगु ज्ञान माला बिज्यात ।

क्रमशः...

प्रिय जिज्ञासु,

छंगु पौ ल्हातय् लात । छं योग साधनाया विधि सयेकेगु इच्छा याना च्वंगु खँ ब्वनाः जि साप लय्ताल । योगयात साधारण मनु तय्सं गुकथं गम्भिर व थाकुगु तायेका च्वनीगु खः वास्तव्य् अथेमखु । हानं छं धाइ कि अथे जूसाला फुककहे योगी जुय फइ जुइ । खः सकलें योगी जुइ फइ । आखिर मनूत हे योगी (भिक्षु) जुइगुला खःनि, बरु सांसारिक बन्धनं छुखे च्वने माःका ।

सांसारिक बन्धनं छुखे च्वनेगु नितिं दक्कय् न्हापां शीलया पालन यायेगु अतिहे आवश्यक खः । शील पालन यायेगुलिं हे योग (साधन) अभ्यासया ज्या न्हायाकेफइ । आपाःयानाः मनूत शील पालन यायेगु पाखे ध्यान हे मब्युसे छक्कवलं ध्यान यायेत च्वनी अले उकें छुं लाभ मजुइबं निराश जुयाः सदाया नितिं ध्यान यायेगु हे त्वःता बी । थजाःपिं मनूत खनाः जितः साप नुगः मछिं । गुगुनं इलय् अजाःपिं मनूत नाप लात धाःसा दक्कय् न्हापां जिं शील पालन यायेगु पाखेनिं लगेयाकेगु । गुकें यानाः व ध्यान भावनाय् सफल जूगु खनेदु । अथे जूगुलिं साधकं दक्कय् न्हापां थः शीलय् च्वनेगु कुतः यायेमाः ।

जिं थू शील छु खः ? छं नं स्यु अथेसां छं पञ्चशीलया खँ जक थू । धर्मग्रन्थय् यक्व कथंया शीलया बारय् कनातःगु दु, अले उकिया ताताः हाक्य्क ब्याख्या नं याना तःगु दु । जितः थुलिहे जक धाये मास्ते वःकि गृहस्थ जुइमा वा प्रव्रजित सकसियां थःथःगु शील क्वात्तुक पालन यायेहे माः । इन्द्रिययात संयम यायेहे माः । अले ग्रहण यानागु शीलया शरीर व वचन पाखें उल्लंघन जुयके मबीमाः ।

शील पालनय् भिक्षुपिसं विशेष ध्यान बी माः । छायाधाःसां इमि आपाःहे शील पालन यायेमाः । प्रातिमोक्ष, इन्द्रिय, आजीविका व प्रत्यय ध्व प्यंगुलिइ संयम याना तयेगु अति आवश्यक जू । भिक्षुतय् नितिं गुलिनं शिक्षा पद (नियम) दु, उकिया पालन यायेगु प्रातिमोक्षय् संयम यायेगु धकाः धाइ । मिखा, न्हाय्पं, न्हाय्, म्ये व म्हय् संयम याना च्वनेगु इन्द्रिय संयम धकाः धाइ ।

थः म्वायेगु नितिं मेपिन्त छलय्, ठगय् यायेगु, थःगु वा दाता तय्गु तःधकाः खँ ल्हायेगु गुकें कि वया पाखें छुं काये फयेमा, थःगु लाभया नितिं मेपिन्त यःयःथे धायेगु,

लाभय् नं लाभ मालेगु आदि थजाःगु कथंया बांमलाःगु ज्या पाखें जुइगु मिथ्या आजीविका पाखें अलग जुया च्वनेगु आजीविका प्रति संयम शील जुइगु खः ।

चीवर, भिक्षान्न, शयनासन व पथ्य (स्नानप्रत्यय-भैषज्य-वासःता) ध्व प्यंगूयात प्रत्यय धकाः धाइ (थुकी संयम याना च्वनेगु प्रत्यय सम्बन्धी शील पालन खः ।

उपिं प्यंगू कथंया शील श्रद्धापूर्वक पूर्वके माः । धयातःगु दु-

“किकी व अण्डं चमरी व वालधिं,
पियं व पुत्तं नयनं व एककं ।
तथेव सीलं अनुरक्ख मानका,
सुपेसला होथ सदा सगारवा ॥

अर्थ- गथे टिटहरी थःगु खँया, च्वाम्बःसां थःगु न्हिपंया, मामं थः याकः कांय्या, छगः मिखा मदुम्हं ल्यंदुगु मिखाया नितिं रक्षा याइगु खः अथेहे शीलया बांलाक रक्षा यासैं (शील प्रति) सदां प्रेम व गौरव याये फुम्ह जुयमाः

थुकथं सीकाः, थुइकाः आदर पूर्वक शीलया पालन यायेमाः । शील पालनया नितिं धुताङ्गया पालन नं आवश्यक जू । धुताङ्ग पालन मयासे शील पालन याये थाकुइ फु । पौ ताहाकः जुल । पौ ब्वनाः छं म्हाइपुकी धकाःनं जिग्याः । उकिं पौ थनहे दिके, जिगु चंक्रमण यायेगु ई नं त्यल । थौ यात थुलिहे । मेगु पतिइ नापलाये । योगिराजया आशीर्वाद ।

इसिपतन मिगंदाय-१-२-५३

छंम्ह-योगी

क्र.सं. ४६०	क्र.सं. ४६२
सुचिता गुप्पा	शान्त राज च्वायाय
धम्मवास विहार, खुसिबुं	बटार वजार, त्रिगुली
रु. १००५/-	रु. १०००/-
क्र.सं. ४६१	क्र.सं. ४६३
तारा देवी शाक्य	श्रीमती राधिका च्वावाल
बकवहाल, ललितपुर	जय नेपाल, च्वावाल
रु. १००५/-	रु. १००५/-

बौद्ध दृष्टिकोण आषाढ पुन्हिया महत्त्व

■ निलशोभा बज्राचार्य

दिपंकर परियत्ति शिक्षालय, नागवहा:

बैशाख पुन्हिया महत्त्व दुधें आषाढ पुन्हिया नं आपालं महत्त्व दु । वसपोलं पञ्चमहाविलोकनं स्वया बिज्यानाः आषाढ पुन्हि खुन्हु महामाया देवीया गर्भे च्वं बिज्यागु जुल । अनलि प्यंगु निमित्त खनाः वैराग्य प्राप्त जुयाः नीगुदया उमेरे थुगु हे दिने महाभिनिष्क्रमण याना बिज्यात । ३५ दया बैशय् बैशाख-पुन्हि खुन्हु बोधिज्ञान प्राप्त यानां कयाबिज्याये धुंका आषाढ पुन्हिया दिने हे ऋषिपतन मृगदाबने पञ्चभद्रवर्गीयपिन्त धम्मचक्रक सूत्र देशना याना बिज्यात । अनलि ध्वहे दिं खुन्हु वसपोलं तिर्यंकरतयत् दमन याये नितिं श्रावस्तीसं यमक प्रातिहार्य (आध्यात्मिक शक्ति) क्यना बिज्यात । यमक प्रातिहार्य क्यना बिज्याय् धुंका थुखुन्हु हे अभिधर्म देशना यानाबिज्यात । थुकथं आषाढ पुन्हिया विशेष महत्त्व दुगु जुयाच्वन ।

आ छलपोल छिकपिनी न्ह्योने आषाढ पुन्हिखुन्हुया न्यागू संयोगया बारे छगू छगू याना प्रस्तुत यायेगु कुत याये ।

● न्हापांगु संयोग खः

१. बोधिसत्त्व सिद्धार्थया गर्भ प्रवेश -

दिपंकर बुद्धया सन्मुखे सम्बुद्धत्वया प्रार्थना यायेधुंका वर्तमान गौतम बुद्धयागु बोधिसत्त्व चर्या शुरु जूगु खः । उबले वसपोल सुमेध तपस्वीया रूपये जीवन व्यतित यानाच्वंगु जुयाच्वन । श्रावक सम्बोधित्वया लागि मागु पारमिता पूर्णयागुली सक्षम जू धयागु खं सीवं दिपंकर बुद्धं उगु आशिक्र पूर्ण जुइगु खं आज्ञा जुया बिज्यासे वसपोलयागु बुद्धत्वया समय, स्थानया बारे नं भविष्यवाणी याना बिज्यात । थुबले निसैं वसपोलं बोधिसत्त्वया रूपे पारमिता, उपपमरमिता, परमत्थपारमिता पूर्ण याना बिज्यासैं, आखिरे तृषिता देवलोके श्वेतकेतु देवपुत्र धाय्का जन्म जुयाच्वंगु खः । बुद्धत्व प्राप्तिया लागि देवभाव अनुकूल मज्जु ब उकिया लागि मनुष्य हे जीवन माःगुलिं वसपोलं थगु अन्तिम जन्म गुबले गनं सुया कोखं जुइगु धका स्वया बिज्यात । वसपोलं सु गुम्हेसिया गर्भे च्वंसा

उपयुक्त जुइ धका बिचा याना स्वया बिज्याबले कपिलबस्तुया हे जुजु शुद्धोदनया बहामहारानी जुया च्वंम्ह महामाया देवीयात उगु विशेषतां सम्पन्न जुयाच्वंगु सीका आषाढ पुन्हिया दिने गर्भ प्रवेश जू वनेगु निश्चय याना बिज्यात ।

उगु समयले कपिलबस्तु नगरे आषाढ पुन्हिया दिने उत्सव माने याइगु जुयाच्वन । महामाया देवी नं उगु दिने शुद्ध रूपं उपोसथ ब्रते च्वना आनन्द देना च्वंगु जुयाच्वन । अबले महामाया देवी थुकथं स्वप्न खन : प्यम्ह चतुर्महाराजपिसं शैय्या समेत ल्हवना हिमालय प्रदेशे यंका वहयागु पर्वतया कनक बिमाने पूर्वपाखे छ्यौं लाका दिब्य पलङ्गे गोतुइकल । थथे शयन यानाच्वंबले देवलोके च्वंम्ह श्वेतकेतु बोधिसत्त्व तुयुम्ह किसिया रूप धारण याना स्वथं परिशुद्धगु पलेस्वां छप्प ज्वना किसि स्वभावं गर्जे जुया हाला कनक बिमाने दुहां बना महामाया देवीया शयनासन स्वचाः चाहुला गर्भे प्रवेश याना बिज्यात । थुःजागु किसिमं म्हंगुलि महारानी तसकं ग्यानाः जुजुया धन्दा जुया ज्योतिषपिं सतल । ज्योतिषपिसं धाल महारानीया गर्भधारण जुगु खः । व गर्भे ३२ लक्षणं युक्तम्ह राजकुमार हे जुइमा । व राजकुमार छैं च्वंसा चक्रवर्ति जुजु जुई । छैं त्याग यात धासा बुद्ध जुइ धका ज्योतिष शास्त्रया आधारे भविष्यवाणी याना बिज्यात । थुकथं आषाढ पुन्हिया दिने तसकं दुर्लभगु बोधिज्ञान लाय्त बोधिसत्त्वं गर्भ प्रवेश यानाबिज्यागु दिं खः । थुकथं थुगु मनुष्य लोके न्हापांगु घटना गर्भ प्रवेशया रूपे जूवोगु खं आषाढ पुन्हिया दिनया महत्त्वयात बढे याना ब्यूगु दुः ।

● निगूगु संयोग खः

२. महाभिनिष्क्रमण -

सिद्धार्थ कुमार क्रमशः ल्याम्ह जुजु वल । चित्ते वैराग्य प्यांहा वइगु छु नं खं वा चीजपाखें सिद्धार्थ कुमारयात तापाक तयातल । १६ दं दुबले हे रूप गुणं सम्पन्नम्ह यशोधरा राजकुमारी नापं विवाह यानाबिल । दरबार दुने न्ह्याबलें च्वेनमाःबले वसपोलयात उकुसमुकुस

थैं जुयावल उकिं वसपोलं छन्हु चाहयुवनेगु इच्छा जुल । उबले चाहयु वबले सिद्धार्थ कुमारं प्यंगु निमित्त खन । व खः बुढा, रोगी, सीम्ह अले शान्त स्वभावम्ह भिक्षु । सिद्धार्थयात नं प्रवजित जुइ मास्तेवल । उबले छम्ह दूत ब्याँय वया कायू बूगु खँ न्यंकल । अनायास सिद्धार्थया म्हुतुं पिहाँ वल राहु उत्पन्न जुल । सिद्धार्थ राहुल शब्द छयोःगुलिं शुद्धोदनं मचाया नां राहुल धका तयाबिल । सिद्धार्थ गृहत्याग यायेगु निर्णय काये धुकुंगु जुयाचवन । अबले फुक्वस्यां न्हयः वो बले सिद्धार्थ तीजक दना छन्दकयात रथ तयार या धका धया बिज्यात । प्याँहा बिज्याय न्हयव यशोधराया क्वथाय बिज्याना मां व कायया छ्वा तापकं स्वयाबिज्यात । अले पिहाँ बिज्यात सम्यक् सम्बुद्धत्व प्राप्त यायेगु महानगु इच्छां थुकथं महाभिनिष्कमण आषाढ पुन्हिखुन्हु जूगु निगूगु महत्त्वपूर्ण घटना खः । परम सत्ययात साक्षात्कार यायेगु लागि कारक जूवंगु आषाढ पुन्हिया थुगु महाभिनिष्कमण घटना धात्थें हे महत्त्वपूर्ण जुल ।

● स्वंगूगु महत्त्वपूर्ण घटना खः

३. धर्मचक्र प्रवर्तन -

छन्हु पञ्चभद्रवर्गीयपिसं तापाकनिसिं बुद्ध वया च्वंगु खनेव बुद्ध जुइधुकुंगु खँ मसिया तप भ्रतम्ह वल वयात भीसं मानेयाये मखु धका प्रण याना न्ह्योने थ्यंक बिज्याबले वसपोलया मैत्री करुणाया प्रभावं हे उमिसं अनायास स्वागत सत्कार यायेगुलिई बाध्य जुल । वसपोलं थम्हं सीकागु धर्म खँ कना बिज्यासँ दकले न्हापां प्रवजितपिसं निगू अन्त त्वतेमा धका निगू अन्तया खँ कना बिज्यात । उगु निगू अन्त खः- मोज मज्जा याना च्वनेगु जीवन व प्वा सकू गंका छालाना च्वनेगु । थुपिं निता तोता मध्यम मार्गे लगे जुइमागु ।

● प्यंगूगु घटना खः

श्रावस्ती तथागत अध्यात्मिक प्रातिहार्यक्यना तीर्थकरतेत दमन याना बिज्यागु ।

५. तथागत अभिधर्म देशना याना बिज्यागु । ■

बाल आश्रमलाई सहयोग

मेन्ता सेन्टर बालआश्रम ध्यानकुटीलाई विभिन्न दाताहरूको तर्फबाट सहयोग प्राप्त भइ गएको छ । दाताहरूको नामावली र उहाँहरूको तर्फबाट प्राप्त भएको सहयोग विवरण यसरी रहेको छ ।

क्र.सं.	दाताहरूको नाम	सहयोग विवरण
१.	सानुरत्न, स्वामीशोभा स्थापित	रु. ३०००/-
२.	स्वर्गीय भाइतामको स्मृतिमा लक्ष्मीकुमारी मालन्धर, ओमबहालबाट	रु. ५०००/-
३.	नीता देवकीटा	रु. ५०००/-
४.	र. पञ्चासदेवि तलसम्म उठेको	रु. ५०००/-
५.	धर्म चन्द्र शाक्य, बनेपा	रु. ३०००/-
६.	अनीता शाक्य	रु. २०००/-
७.	विकास रत्न तुलाधर	रु. १०००/-
८.	मीन शोभा शाक्य	रु. १०००/-
९.	सावित्री चित्रकार	रु. १०००/-
१०.	कमलमुनी शाक्य	रु. १०००/-
११.	यथार्थ तुलाधर, बोधिता तुलाधर	रु. १०००/-
१२.	स्वर्गीय पुत्रको स्मृतिमा तीर्थ देव मालन्धर	रु. ४०००/-
१३.	Mrs. Soma Dr Silva, Srilanka	रु. १००००/-
१४.	Mr. Somaratna, Srilanka	रु. १००००/-

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

धर्मकीर्ति विहार अध्ययन शिष्टीको सभिवारको कार्यक्रम

विषय- मंगल सूत्र

२०६२ जेष्ठ २८ गते, शनिवार

प्रवक्ता- सुजाता गुरुमा, प्रस्तुती- अमीर कुमारी शाक्य
यसदिन श्रद्धेय सुजाता गुरुमाले मंगल सूत्रको चौथो
गाथा सम्बन्धी यसरी बताउनु भएको थियो ।

“मातापितृ उपदृष्टानं, पुत्रदारस्स सङ्गहो,
अनाकुला च कम्मन्ता, एतं मंगल मुत्तमं”

यस गाथाबाट भगवान बुद्धले तीनवटा मंगलका
कुराहरू बताउनु भएको छ ।

१. मातापितृ उपदृष्टानं :

आमाबुबाको संगै बसेर सेवागर्नु मंगल हो । जस्तै-

- (i) आदरपूर्वक पालन पोषण गर्नु
 - (ii) आवश्यक कामकाज गरिदिनु
 - (iii) कुल वंश स्थिर गर्नु
 - (iv) दायज्ज धन सम्पत्तिको रक्षा गर्नु
- यी चारवटा आमाबुबा जीवित छन्दा नै गर्नु पर्ने
कर्तव्य भयो । परलोक भैसकेपछि पनि गर्नु पर्ने कर्तव्य छ ।
(v) आमाबुबाको पुण्य स्मृतिमा दान धर्म गरेर पूण्य दान
(पुण्यानुमोदन) गरि दिनु पर्छ ।

यी कर्तव्यहरू पालन गर्नाले आमाबुबाको
आशीर्वादले छोराछोरीलाई मंगल हुन्छ ।

२. पुत्रदारस्स सङ्गहो:

सिङ्गालोवाद सूत्रमा भनिएको छ, कुनै पनि एउटा
पिता र पति भएर आफ्ना छोराछोरी र पत्नीहरूको सेवा
गर्न पर्छ जस्तै :

छोराछोरीलाई-

- (i) पापकर्मबाट बचाउनु
- (ii) कुशल काम गर्न लगाउनु
- (iii) असल शिक्षा दिनु
- (iv) सुयोग्य वधु (वर) खोजि घर गृहस्थ बनाउनु
- (v) यथाशक्ति धन सम्पत्ति सुम्पिनु

पत्नीलाई-

- (i) आदरपूर्वक बोलाउनु
- (ii) अपमान नगर्नु

(iii) व्यभिचार नगर्नु

(iv) वेला बखतमा लुगा र गर गहना दिनु

(v) विश्वास गरेर सम्पत्ति जिम्मा लगाउनु

माथिका यी विवेकपूर्ण कामहरू निविराइकन
गर्नाले मंगल हुन्छ ।

३. अनाकुला च कम्मन्ता:

मनमा आकुल ब्याकुल र पश्चाताप हुने काम
कहिल्यै नगर्नु । लोभ, द्वेष, मोह भए सम्म मनलाई सम्हालन
गान्छो हुन्छ । मन चंचल हुन्छ । चंचल मनले ठीक बेठीक
छुट्याउन सक्दैन । चंचल मनले गरेको काम कहिल्यै भलो
हुँदैन । काम विगारिसकेपछि मनमा आकुल ब्याकुल हुन्छ,
पश्चाताप हुन्छ । यस्तो नहोस भन्नाको लागि हामीले
ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू छन् ।

(i) समय सुहाउँदो काम गर्नु

(ii) उचित (कुशल) ठहरेर मात्र काम गर्नु

(iii) अल्सि नबन्नु

(iv) भएको सम्पत्ति संरक्षण गर्नु

(v) असल मानिसको संगत गर्नु

(vi) आमदानी अनुसार खर्च गरेर मात्र जीवन चलाउनु यी
माथिका कुराहरूलाई व्यवहारमा उतार्नाले मंगल
हुन्छ । ■

विषय- मिलिन्द प्रश्न

२०६२ जेठ १४, शनीवार

स्थान- धर्मकीर्ति विहार

यसदिन धम्मवती गुरुमाले मिलिन्द प्रश्न पुस्तक
अध्ययन गर्ने सिलसिलामा निर्वाण वर्ग र बुद्ध वर्ग विषयमा
प्रष्ट पार्नुहुँदै भन्नुभयो-

बुद्ध शिक्षानुसार निरोध हुनु नै निर्वाण फल प्राप्त
गर्नु हो । आर्य श्रावकहरूले निर्वाण प्राप्त गर्न सक्नुको
कारण नै पञ्चइन्द्रियद्वारबाट मन बाहिर पठाई बाध्य
विषय वस्तुमा आकर्षित बन्ने कार्यबाट अलग रही
आफूमा भएको तृष्णालाई निरोध गर्नु हो । तृष्णा निरोध
भएपछि मात्र जाति, जरा, व्याधि, मृत्यु र शोक आदि
स्कन्ध निरोध हुनेछ ।

बुद्ध शिक्षालाई अध्ययन र चिन्तन मनन गरी लोभ क्रोध विहिन शान्त स्वभावलाई अभ्यास गरी धर्मलाई देख्ने व्यक्तिले बुद्धलाई देखेको बराबर हुन्छ ।

बुद्ध शिक्षानुसार फेरि जन्म लिनु आत्मावाद होइन । केवल हेतुवाद मात्र हो । उदारहणको लागि कुनै एउटा बलेको मैनवत्तिबाट अर्को मैनवत्ति बाल्यो भने त्यो मैनवत्ति पहिलाको मैनवत्ति भित्र पसेर बलेको चाहिं पक्कै पनि होइन । केवल आफू बलेको कारणले मात्र अर्को लाई बाल्न सकेको मात्र हो । त्यस्तै अर्को उदाहरण गुरुले सिकाएको श्लोक हामीले कण्ठ पाठ दिन सक्नु भनेको नै सिकाएको कारणले भन्न सकेको मात्र हो । त्यो श्लोक नै मुख भित्र पसेको चाहिं अवश्य पनि होइन । बुद्ध शिक्षानुसार आत्मा भन्ने कुनै अलग चीज छैन । फेरि जन्म लिनु भनेको नै यस जन्मको मरणावस्थाको अन्तिम चित्त कहाँ पयो त्यहिं जन्म लिन जाने हुन्छ ।

त्यसकारण जीवनको अन्तिम चित्तलाई राम्रो गतिमा पुऱ्याउनको लागि हामीले आफ्नो दैनिक जीवनको बानीव्यवहारलाई सुधार्दै आफ्नो खराब आचरणहरू हटाउँदै लान निरन्तर प्रयासरत रहन आवश्यक छ । ■

२२ औं पटकको रक्तदान कार्यक्रम

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनघः, काठमाडौं ।

बुद्धको जन्म, बोधिज्ञान लाभ र महापरिनिर्वाण आदि त्रिसंयोग जुधेको बु.सं. २५४९ औं वैशाख पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा धर्मकीर्ति विहारले २०६२ जेष्ठ ७ गते, शनीवार का दिन २२ औं पटकको रक्तदान कार्यक्रमको आयोजना गरिएको छ । धर्मकीर्ति विहारको ४० औं वार्षिकोत्सव, धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको ३४ औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा पनि यस कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको हो । धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटीका सदस्य स्वयम्भूरत्न तुलाधरको संयोजकत्व र धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्यहरू र अन्य उपासक उपासिकाहरूको सहयोगमा श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, अगममहा सद्धम्म ज्योतिक धज, धर्मकीर्ति विहारका अध्यक्ष श्रद्धेय धम्मवती गुरुमां शासन धज धम्माचरिय, अगम-महागन्धवाचक पण्डित, म्यानमार (बर्मा) का श्रद्धेय गुरुमां दो गुणवती, शासन धजधम्माचरिय र, इन्द्रावती गुरुमांबाट परित्राण पाठ गरि रक्तदान कार्यक्रम शुरु भयो ।

“आफ्नो केही रगतले अरुको जीवन वाँच्छ र उपकार हुन्छ भने त्यस्तो अवस्थामा रक्तदान गर्दा उक्त कार्यले बुद्ध शिक्षा अनुसार दान उपपारमिता पूरा गरेको ठहरिने” बुद्ध शिक्षा अनुसार धर्मकीर्ति विहारले २२ वर्ष अघि देखिन निरन्तर रूपमा रक्त संचार केन्द्रको कार्यमा हरेक वर्ष सहयोग पुऱ्याउँदै आएको थियो ।

यस वर्षको रक्तदान कार्यक्रममा यस धर्मकीर्ति विहार का ७४ जना उपासक उपासिकाहरूले रक्तदान गरी सहयोग पुऱ्याएका छन् । उक्त रक्तदान कार्यक्रममा धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटीका तारादेवी तुलाधर र धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्य टे. हसन कुमार बज्राचार्यले रक्तचाप नापी सहयोग पुऱ्याउनु भएको र ध.बौ.अ. गोष्ठीका अरुण सिद्धि तुलाधरले फोटो लिनेमा सहयोग पुऱ्याउनु भएको थियो भने श्री राजेन्द्र राय (सिनियर टेक्निसियन असिस्टेन्ट), सुश्री कल्पना श्रेष्ठ (ब्लिडिङ नर्स), सुश्री सुमीत्रा श्रेष्ठ (ब्लिडिङ नर्स), श्री दिपक ठकुरी, श्री शरद कंसाकार (अध्यक्ष ब्लड डोनर एशोसियसन नेपाल), श्री वसन्त रजितकार (पूर्व महासचिव ब्लेदान) आदिले रक्त संकलनमा सहयोग पुऱ्याउनु भई रक्तदान कार्यक्रम सफलता पूर्वक सम्पन्न गरिएको थियो ।

पुरुष ५१ जना र महिला २३ जना गरी जम्मा ७४ जवान रक्तदाताहरूको नामावली यस प्रकार रहेको छ-

सि.नं.	रक्तदाताको नाम	ठेगाना
१.	सरिता तुलाधर	त्यौड, कमलाक्षी
२.	छिरीड डोल्मा शाक्य	जाउलाखेल-१३
३.	लोब्सङ छोडोन	जाउलाखेल-१३
४.	नानी शोभा मानन्धर	टेकु, पचलि
५.	जानी महर्जन	त्यौड, क्याहेनेनी
६.	राजन कुमार आचार्य	सुनवल, नवलपरासी
७.	रविना महर्जन	तमोगल्ली
८.	अमला मानन्धर	डिल्ली बजार
९.	अगम्य रत्न कंसाकार	केल मासंगल्ली
१०.	सुनिल महर्जन	डल्लु
११.	लेपना शाक्य	ढल्को
१२.	प्रमिला श्रेष्ठ	जय बागेश्वरी
१३.	सुनिल महर्जन	कुसुमविद्यालाक्षी
१४.	प्रविण महर्जन	कुसुमविद्यालाक्षी
१५.	हर्ष महर्जन	चःमति

१६. संजिव कपाळी	त्यौड, असन	५३. रेणु मानन्धर	त्यौड
१७. हरि बहादुर श्रेष्ठ	धापासी-३	५४. सुनिला मानन्धर	वालाजु, चक्रपथ
१८. हिमाल श्रेष्ठ	टेङ्गल-२८	५५. कृष्णा प्र. मानन्धर	ठमेल-२९
१९. मचाकाजी महर्जन	त्यौड, तंलाक्षी	५६. जितेश कु. रैनियार	इन्द्रचोक-२५
२०. शाक्य, उमेश	महैपी	५७. धन बीर श्रेष्ठ	ठहिटी
२१. दिपक शाही	ठहिटी	५८. माधव प्र. सापकोटा	का.प.जी. कुशोदेवी
२२. सुबिन महर्जन	त्यौड, असन	५९. बशु श्रेष्ठ	८५-ज्ञानोदय मार्ग
२३. राजु श्रेष्ठ	महैपी	६०. रवि श्रेष्ठ	वाफल-१३
२४. रचना सिंह	नघःस	६१. प्रकाश रत्न ताम्राकार	८५-ज्ञानोदय मार्ग
२५. रसिल सागर तुलाधर	असन	६२. हसन कु. वज्राचार्य	वाफल-१३
२६. मीला तुलाधर	लाजीम्पाट	६३. निमिष बनिया	भोटाहिटी
२७. सुनिल काजी वज्राचार्य	असन बहाल	६४. मनोरमा तुलाधर	ववरमहल
२८. मेरीना ताम्राकार	कुसुमवियालाक्षी	६५. शुवर्ण तुलाधर	ख २-२०४, भोछें
२९. पद्म रत्न तुलाधर	असन/महाराजगंज	६६. चैत्य ब. नकर्मि	कमलादी
३०. कविता डंगोल	कालीमाटी	६७. मंगल दास श्रेष्ठ	नैकंतला
३१. मिलन जंग राणा	कालीमाटी	६८. पूर्ण काजी महर्जन	ढल्को
३२. संजिव महर्जन	कालीमाटी	६९. राजन मुनकर्मि	वलम्बु-२
३३. कमल मान सिंह प्रधान	भूरुङ्गलेख चित्तधर मार्ग	७०. सुमन रत्न शाक्य	कुसुमवियालाक्षी
३४. कविन मूर्तिकार	प्याफल-१९	७१. कल्पना तुलाधर	ठमेल, भगवती स्थान
३५. अनिता महर्जन	टे बहाल	७२. हीरा लक्ष्मी महर्जन	असं त्वा, येँ
३६. निरज श्रेष्ठ	कुलेश्वर	७३. रोशन काजी तुलाधर	भोटाहिटी
३७. सबीना श्रेष्ठ	कुलेश्वर	७४. मदन रत्न मानन्धर	त्यौड, तंलाछी
३८. सुरेन्द्र मान शाक्य	डल्लु		५९/६९ भोटाहिटी
३९. सुन्दर रत्न ताम्राकार	धोवीधारा		१५८/३४ पकनाज्वल
४०. राज श्रेष्ठ	असन		मार्ग, सोहखुटे-१६
४१. सुबाश श्रेष्ठ	असन		
४२. दिनेश श्रेष्ठ	चिकमुगल		
४३. दिपेन्द्र महर्जन	चागल		
४४. ज्ञानेन्द्र कर्माचार्य	ठहिटी		
४५. सुरज महर्जन	श्रीघः विहार		
४६. श्रवण कु. रन्जित	त्यौड		
४७. सुरेश डंगोल	त्यौड		
४८. मणि श्रेष्ठ	ज्याबहाल		
४९. रमा शोभा कंसाकार	लाल दरवार		
५०. दिपक जोशी	इन्द्रचोक		
५१. धिरेन्द्र नकर्मि	कुसुमवियालाक्षी		
५२. सरोज स्थापित	प्यूखा टोल		

उक्त रक्तदान कार्यक्रमको लागि आवश्यक आर्थिक सहयोग महाराजगंज चक्रपथ निवासी साहु श्री पद्मरत्न तुलाधर तथा श्रीमती रन्जना तुलाधरले गर्नु भएको धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटिले जनाएको छ ।

माथी उल्लेखित रक्तदाताहरूका लागि देहायका गुरुमां, उपासक उपासिकाहरूले दोनर पिन, दूध, कोकाकोला, रियो जुस, ग्लुकोज, जेरी, रोटी, फलफूल, विस्कट आदि खाद्य पदार्थहरू मैत्री पूर्वक दान गरी पुण्य संचय गर्नु भएको थियो । हेमावती गुरुमां, माया महर्जन, अमृत व. तुलाधर, पद्म रत्न तुलाधर, सुभद्रा स्थापित, इन्द्रमान पुचः, ऐश्वर्य, मीनशोभा, दे कुमारी, चन्द्रमाया सन्तु, तिर्थमाया, मिश्री शाक्य, चन्द्रा वज्राचार्य आदि ।

यस रक्तदान कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउनु हुने ध.वौ.अ.गोष्ठिका सदस्यहरू मायादेवी महर्जन, मीन शोभा, अमिर कुमारी, राम कुमारी, कमल मैयाँ, विद्या मान, सुरेश मान डंगोल आदि अन्य सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी तथा धर्मकीर्ति परिवारले धन्यवाद ज्ञापन गरेको छ ।

अभिधर्म पाठ

धम्मवती गुरुमाको ७१ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघको तर्फबाट धर्मकीर्ति विहारमा मिति २०६२ श्रावण २ गते देखि विहान (७-९) साप्ताहिक अभिधर्म पाठ र धर्मदेशना कार्यक्रम संचालन भइरहेको छ । श्रावण ८ गते समापन हुने उक्त कार्यक्रम

धर्मकीर्ति विहार परिवारको आयोजनामा संचालन भइरहेको छ ।

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना
गत असार महिनाको १ गते संक्रान्ति देखि असार ३० गते अष्टमी सम्म धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम यसरी संचालन भएको थियो ।

मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६२।३।१	वीर्यवती गुरुमा	वीर्यवती गुरुमा
२०६२।३।८	चमेली गुरुमा	धम्मवती गुरुमा
२०६२।३।१५	कुसुम गुरुमा	कुसुम गुरुमा
२०६२।३।२२	वीर्यवती गुरुमा	वीर्यवती गुरुमा
२०६२।३।३०	इन्द्रावती गुरुमा	श्रामशेर सुमनश्री

(जङ्गल कथा)

सर्वोच्च स्थान

एउटा घना जंगलमा सिंहले राज्य गर्ने गर्थ्यो । सिंह सबै जनावरप्रति उदार थियो । जसले गर्दा शक्तिमान हात्तिले पनि सिंहलाई राजाका रूपमा स्वीकारेको थियो । हात्ती र सिंह निकै मिल्थे । सोही जंगलमा एउटा बाँदर पनि बस्थ्यो । एक दिन बाँदरले भन्यो, 'यो जंगलमा नियम भन्ने कुरा छैन । जसको शक्ति छ, ऊ नै ठूलो हुन्छ । यहाँ मजस्तो बुद्धिमान प्राणीको कुनै महत्त्व छैन । शक्तिशाली जनावर सिंह र हात्ती मिलेर अन्य प्राणीलाई हेलौं गर्ने गर्छन् ।'

यस्ता कुरालाई उठाएर चतुर बाँदरले एउटा योजना बनायो । उसले सोच्यो, नियम सबैभन्दा शक्तिशाली हुन्छ । तर त्यसको यो जंगलमा कुनै महत्त्व छैन । यी कुराहरूलाई विचार गरेर हात्ती र सिंहलाई एकआपसमा कुरा लगाई झगडा गराउने योजना बयो । उसले सोच्यो, झगडा भएपछि दुवै भस्म हुन्छन् अनि म यो जंगलमा राज्य गर्छु । त्यसपछि बाँदर हात्तीकहाँ गयो र भन्यो, "तपाईं यति ठूलो र महान् भए तापनि कुनै महत्त्व भएन । तपाईंको गुणगान गाउनु त परै जाओस् तपाईंको बढेमानको शरीरको खिल्ली पो उडाउँछ ।" हात्तिले रिसाउँदै भन्यो, 'मेरो बारेमा कसले खिल्ली उडाउँछ ?'

बाँदरले तत्कालै जवाफ दियो, 'कसले हुनु नि सिंह त हो नि । तपाईंको शरीरजस्तै दिमाग पनि भद्दा छ रे ।'

त्यो सुनेपछि हात्ती रिसले चूर हुँदै भयो, 'म त्यो सिंहलाई खत्तम गरिदिन्छु ।'

त्यसपछि बाँदर तुरुन्तै सिंहकहाँ गयो । सिंहलाई भेटनासाथ बाँदरले भन्यो, 'महाराज, मूर्ख हात्तिले तपाईं यो जंगलको राजा हुनयोग्य हुनुहुन्न भनेर खिल्ली उडाइरहेको छ । तपाईं सानो र स्त्रीको जस्तो शरीर छ, भनेर तपाईंका बारेमा हाँसीमजाक गरिरहेको छ ।' सो कुरा सुन्नासाथ सिंह रिसले चुर हुँदै म अहिले नै हात्तीको छात्रा कडिदिन्छु भनेर गर्ज्यो ।

ती दुवैको कुरा सुनेर बाँदर खुसी भयो । उसले आफ्नो योजना सफल भएको कल्पना गर्दै दुइबीचमा हुने झगडाले दुवैको नाश भएर आफू जंगलको राजा हुने सपनामा डुब्न थाल्यो ।

उसले सिंह र हात्तीबीचमा हुने झगडा हेर्दै रमाउन र जंगलको राजा भएर बस्न अग्लो निमको हाँगा उत्तम हुने ठान्यो । बाँदर निमको रुखमाथि चढ्यो । सो रुखमा सिकारीले जाल थापेको उसले पत्तै भएन । बाँदर सो जालमा पऱ्यो । ऊ त्यसबाट फुत्किन्न नसकेपछि चिच्यायो । मलाई बचाऊ भन्दै चिच्याएको सुनेर सिंह र हात्तिले ऊ हाँसै साथी हो भनेर बच्चाउभक्ति लागे । त्यसपछि बाँदरले हात्ती र सिंह दुवैलाई सर्वोच्च स्थानमा राखेर सम्मान गर्न थाल्यो ।

(साकार: अन्तेपूर्ण पोष्ट)

भूल सुधार

धर्मकीर्ति वर्ष २३, अङ्क ३, पेज १५ को हरफ २३ मा "वि.सं. २०६२" नाई "वि.सं. २०२६" गरी सच्चाई पढिदिन हुन पाठक वर्गमा अनुरोध गरिएको छ । - स

बुद्ध सन्तकी कंठी रोचक जानकारी

- H महामानव बुद्धको जन्म ई.पू. ५६३ मा भएको थियो । वैशाख पूर्णिमाको दिन लुम्बिनी वनमा एउटा शालग्रामको मुनि उहाँ जन्मनु भएका थिए ।
- H सिद्धार्थको जन्मसँगै तलका ७ व्यक्ति/वस्तुहरू पनि जन्म/उत्पन्न भएका थिए—
- | | |
|---------------------|----------------|
| १) मंगल हाती | २) यशोधरा |
| ३) कालुवापी मन्त्री | ४) छन्दक सारथी |
| ५) कन्यक घोडा | ६) सोधिवृक्ष |
| ७) सुनका ४ घडाहरू | |
- H सिद्धार्थको जन्म हुदा राजा शुद्धोदन ५७ वर्षको हुनुहुन्थ्यो । विवाह गरेर २० वर्षपछि शुद्धोदनले छोरो पाएका थिए ।

आमाले चारमहिने छोरी बेचिन्

रांची, १४ असोज : भोकमरीपीडित एक महिलाले पेटको भोक मार्न आफ्नी चारमहिने छोरीलाई भारतीय रुपैयाँ त्री सयमा बेचेकी छिन् ।

भारखण्ड राज्यको धनबाद जिल्लाकी मीनाले ११ दिन अगाडि खानेकुरा किन्ने छोरी बेचेको सम्बन्धमा जिल्ला प्रशासनले छानबिन सुरु गरेको छ । आमनागारिकलाई बितरण गरिएको राहतसामग्री पाउन नसकेपछि भोक मेटने खानेकुरा किन्ने छोरी बेचेको मीनाले स्वीकार गरेकी छिन् । "मलाई एक दम्पतीले छोरीबापत खानेकुरा किन्ने पैसा दिए" - मीनाले भनिन् । मीनाका बाबुका अनुसार, मीना कुपोषणबाट ग्रसित छन् र छोरी स्वाहारसुसार गर्ने क्षमता उनीसँग थिएन । मीनाका पति बेरोजगार छन् । सामिले छोरी पाल्न नसकेपछि स्वेच्छाले हेरचाह गर्नसक्ने दम्पतीलाई दिएका छौं - मीनाका पतिले भने । धनबादका सिचलालले आफूले धर्मपत्रीका रूपमा बालिका गृहण गरेको बताए । (हन्दा एसियन लुभ गर्भमा)

बिचा: हायूका

अभिच्चावत संसारा उपादवय घम्निमो
उपजित्वा निरुज्जग्गित्तेसं उपसमोसुखो



बुद्धि
वि.सं. १९७३
जेठ शुक्ल पक्ष पञ्चमी

दिवंगतः
वि.सं. २०६२
आषाढ १ कृष्ण पक्ष अष्टमी

मदुमह मैजु वज्राचार्य

जिमि जहान दिवंगत मैजु वज्राचार्यया निर्वाण कामना यानाचवना । अथेहे थुगु दुःखद घडी छुयँ थ्यंक बिज्यानाः व विभिन्न पत्रपत्रिकाय् मैत्रीपूर्वक बिचाः हायूका बिज्यापिं स्याःन्याःपिं व हितैषीपिन्त साधुवाद देछानाचवना ।

जहान - चन्द्रकुमार वज्राचार्य
काय् म्ठ्यायपिं सहित सकल, परिवारपिं
बसन्तपुर, यँ ।

निःशुल्क आँखा उपचार

गौतम बुद्धको जीवनमा त्री-आयामिक संयोग जुरेको २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमाको पुनित उपलक्ष्यमा गत २०६२ जेष्ठ २८, शनिवारको दिनमा नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्यायम्हः पुचःको संयुक्त आयोजनामा सहृदयी संस्था तिलगंगा आँखा केन्द्रको पूर्ण सहयोगमा एकदिने निःशुल्क आँखा उपचार शिविर संचालन गर्दा मध्यपुर-थिमि नगर क्षेत्रका ४२२ जना नगरबासीहरूले आँखा परीक्षण गराई लाभ हासिल गर्नु भयो भने ती मध्येकै ३२ जनालाई मोतिबिन्दू भएको पाईयो । ती मोतिबिन्दूबाट पिडित रोगीहरूलाई गत जेष्ठ २९, असार १ र २ गते गरी ३ दिनभित्र उक्त ईच्छुक पिडित रोगीहरूको आर्थिक अवस्था अनुसार निःशुल्क र विशेष सहूलियतमा (२०) बीस जनाको शल्यक्रिया सम्पन्न गरिएको छ । अतः नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्यायम्हः पुचः नगदेशले सहृदयी मानवीय संस्था तिलगंगा आँखा केन्द्र प्रति आभारका साथ कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ साथै मोतिबिन्दू अपरेशन गर्नु भएका विरामीहरूको शिघ्र स्वास्थ्यलाभको कामना गरी साधुवाद समेत व्यक्त गरेका छौं ।

भवतु सब्ब मडलम् ।

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्ध पूजा र धर्मदेशना

२०६२ असार १, बुद्धवार ।

स्थान मैत्री बोधिसत्त्व विहार, जमल ।

यसदिन अन्नपूर्ण ज्ञानमाला भजन खलःबाट भजन प्रस्तुत पश्चात् कार्यक्रममा उपस्थित सबै उपासक उपासिकाहरूलाई धम्मवती गुरुमाले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएको थियो र बुद्ध पूजा कार्यक्रम पछि धम्मवती गुरुमाले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

यसदिनको कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सबै सहभागीहरूलाई दाता संघरत्न तुलाधर लक्ष्मीदेवी तुलाधर सपरिवारबाट जलपान दान गर्नुभई पुण्य सञ्चय गर्नुभएका थिए ।

बुद्धपूजा र परित्राण पाठ

स्थान- नगदेश बुद्ध विहार ।

श्रामणेर नन्द र राहुलको जन्म दिनको उपलक्ष्यमा यही असार १५ का दिन बुद्धपूजा, शीलप्रार्थना र परित्राण

पाठ सम्पन्न गरिएको समाचार छ । स्मरणिय छ, श्रामणेरहरू नन्द र राहुल गत २०५८ श्रावण २६ गते देखि नै मित्रराष्ट्र श्रीलंकामा बुद्ध शिक्षा अध्ययन गरिरहनु भएको थियो ।

भिक्षु विमलानन्द महास्थविरको ७७ औं शुभ जन्मोत्सव

२०६२ आषाढ ६-८ सम्म ।

स्थान- श्री महाबोधि विहार, लहरेपिपल, तानसेव पाल्पा ।

श्री महाबोधि विहार पाल्पाका संरक्षक एवं “अगग महासद्धम्म जोतिकधज” उपाधिबाट सम्मानित भिक्षु विमलानन्द महास्थविर को ७७ औं शुभ जन्मोत्सवको शुभ उपलक्ष्यमा अभिनन्दन समारोह, बौद्ध महिला समितिको २१ औं र बौद्ध युवा संघको १७ औं वार्षिकोत्सव समारोह समेत गरी त्रिदिवसिय कार्यक्रमहरू संचालन गरिएको समाचार प्राप्त भएको छ । उक्त त्रिदिवसिय कार्यक्रममा मा.वि. स्तरीय निबन्ध प्रतियोगिता, चित्रकला प्रतियोगिता, जिल्ला अस्पतालमा फलफुल वितरण, बौद्ध संघसंस्थाहरूविच हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता, ज्ञानमाला भजन, शीलप्रार्थना, बुद्धपूजा, परित्राण पाठ, धर्मदेशना आदि कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो ।

धरानमा २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव

२०६२ जेठ २-९ गते ।

२५४९ औं बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा धरानमा साप्ताहिक कार्यक्रम भव्यताका साथ सुसम्पन्न गरी मनाइएको समाचार प्राप्त भएको छ । धरान ज्ञानमाला संघ सुनसरीको आयोजनामा भानुचोकमा रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा ४० जना रक्तदाताहरूले रक्तदान गरेका थिए । प्रवचन, हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता, अनाथहरूलाई भोजन दान, कल्पवृक्ष दान, ज्ञानमाला भजन, नबरपरिक्रमा, र अभिनन्दन कार्यक्रम आदि संचालन गरी सम्पन्न गरिएको उक्त साप्ताहिक कार्यक्रममा भिक्षु पञ्जाविमलले धर्मदेशना गर्नु भएको थियो भने भिक्षु धर्मसागरले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएको थियो । उक्त कार्यक्रम सुमेधावती गुरुमाको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न गरिएको थियो ।

विश्वशान्तिविहार मीनभवन, काठमाडौंमा २५४९ औं बुद्धपूर्णिमा महोत्सव

९ गते ।

भोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाज र चैनपुर शाक्य समाजको संयुक्त तत्त्वावधानमा २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा विभिन्न कार्यक्रमहरू आयोजना गरी भव्य रूपमा मनाइएको समाचार छ ।

जेठ ५, ६ र ७ गते सम्पन्न अन्तर नि.मा.वि. बौद्ध हाजिरीजवाफ प्रतियोगितामा ज्ञानपुञ्ज मा.वि.शान्तिनगर प्रथम, इ.पि.एस. स्कुल मीनभवन दोश्रो र साइपल एकेडेमी देवकोटा मार्ग तेश्रा भएको थियो । बुद्ध प्रतिमा रथमा राखी विभिन्न बाजा गाजा सहित नगर परिक्रमा गरी विश्वशान्ति विहारमा बौद्ध सभा गरिएको थियो ।

भिक्षु निर्गोधले पञ्चशील प्रार्थना गराउनुभएको उक्त सभामा केदार शाक्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो । बुद्ध दास शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त सभा भिक्षु यसोधको प्रमुख आतिथ्यमा संचालन गरिएको थियो । प्रमुख अतिथीबाट हाजिरी जवाफ प्रतियोगितामा विजयी प्रतियोगीहरूलाई पुरस्कार वितरण गरिएको थियो । यसरी नै भिक्षु निर्गोधले धर्मदेशना गर्नुभई, भीम शाक्यले संचालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा बुद्धदास शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

जेठ १४ गते नेत्रदान र रक्तदान कार्यक्रम दुर्गा शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो ।

उदयपुरमा २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव

जेठ ९ गते । स्थान- जनप्रेमी, प्रा.वि. वगहा त्रि.न.पा. ७, उदयपुर जिल्लाको त्रियुगा न.पा. वार्ड नं. ७ वगहामा युवा बौद्ध समूह गाउँ इकाई समितिले २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव भव्य रूपमा मनाइएको समाचार छ ।

उक्त अवसरमा जनप्रेमी प्रा.वि. वगहा र श्री जनता मा.वि. देउरीका छात्र छात्रा एवम् शिक्षकहरू लगायत उक्त मा.वि.मा संचालित स्रोत कक्षाका बहिरा तथा सुस्त श्रवण बाल बालिकाहरूका साथ अन्य थुप्रै महिला पुरुषहरूले शान्ति पद यात्रामा सहभागी भएका थिए ।

उक्त पदयात्राले वगहा गाउँ परिक्रमा गरी सभामा परिणत भएको थियो । उक्त समारोहमा शिवकान्त

चौधरीबाट स्वागत भाषण गरिएको थियो भने, वन्दना चौधरीले कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो । यसरी नै प्रमुख अतिथी वासुदेव चौधरीले उद्घाटन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रमको शुभारम्भ पञ्चशील प्रार्थना एवं त्रिरत्न वन्दना गरी शुरु गरिएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा आआफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने वक्ताहरू यसरी रहनुभएका थिए—

मोहन गोले, बलदेव चौ., लक्ष्मण प्रसाद चौधरी, हरिभक्त चौधरी, शिवशंकर चौधरी, गंगा धर चौधरी, वासुदेव चौधरी, आदि ।

अन्तमा हरीनारायण चौधरीले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभई सभा समापन गर्नुभएको थियो ।

२५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव कार्यक्रमको सम्बन्धमा

सन्तोका बौद्ध गुम्बामा धार्मिक कार्यक्रम सम्पन्न तानसेन, जेठ ४ गते, २५४९ औं बुद्ध जयन्तीको सुखद उपलक्ष्यमा आयोजित सप्ताहव्यापी कार्यक्रम अन्तर्गत दोस्रो दिन खोरवारी, चिर्तुङ्गधारा गा.वि.स.को सन्तोका बौद्ध गुम्बामा त्यस क्षेत्रका मगर समुदायले बृहद धार्मिक कार्यक्रम सम्पन्न गरेको समाचार छ ।

शील प्रार्थना, बुद्ध पूजा र भजन गरि संचालन गरिएको सो धार्मिक कार्यक्रममा हरिकृष्ण दिशा मगरले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै बुद्ध जयन्ती कै दिन पर्ने चण्डी पूर्णिमामा मगर समुदायबाट हुने पशु बलि पूर्णत बन्द गरि अहिंसा दिवसको रूपमा बुद्ध जयन्ती मनाउँदै आएको कुरा व्यक्त गर्नुका साथै खोरवारीमा सन्तोका बौद्ध गुम्बा स्थापनाका सम्बन्धमा चर्चा गर्नु भएको थियो ।

चन्द्रवीर थापाको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको सो कार्यक्रममा तानसेनका सहभागी बौद्धमार्गीहरू समेतबाट ज्ञानमाला भजन तथा शील प्रार्थना गरिए पछि भिक्षु धम्मज्योतिबाट ज्ञानमाला संघ, आनन्द विहारको तर्फबाट उक्त गुम्बालाई बौद्ध पुस्तकहरू हस्तान्तरण गरिएको थियो । यसका साथै विश्वमान बज्राचार्यले सो गुम्बाको महिला समूहको प्रगतिका लागि व्यक्तिगत रूपमा रु. २,०००/- आर्थिक दान दिनु भएको थियो भने गुम्बाका लागि सिल्खान टोल, तानसेनका प्रबिण बज्राचार्यले रु. ५००/-, बल बहादुर गाहाले रु. ५०५/- तथा भिक्षु धम्मज्योतिबाट रु. ३८७/- आर्थिक दान दिनु भएको थियो ।

त्रि.व. क्याम्पस, तानसेनमा बुद्धिज्म कर्नर स्थापना

२०६२ जेष्ठ ३ तानसेन ।

२५४९ औं बुद्ध जयन्तीको पूणित उपलक्ष्यमा तानसेन, पाल्पामा आयोजित सप्ताह व्यापी कार्यक्रमको शुभारम्भ ज्ञानमाला संघ, आनन्द विहारको आयोजनामा आनन्द विहारमा धम्मानुशासक भिक्षु धम्म ज्योती ज्यूबाट दिप प्रज्वलन सहित भण्डोतोलोन गरिनुका साथै एक समारोहका बीच त्रिभुवन बहुमुखी क्याम्पस, तानसेनको पुस्तकालयमा बुद्धिज्म कर्नर स्थापनार्थ बौद्ध पुस्तकहरू हस्तान्तरण गरियो ।

सर्जुलाल वज्राचार्यको सभापतित्वमा आयोजना भएको उक्त कार्यक्रममा त्रि.व. क्याम्पसका निमित्त क्याम्पस प्रमुख रामेश्वर वज्रमयले क्याम्पसले शैक्षिक क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याई रहेको परिप्रेक्ष्यमा बौद्ध पुस्तकहरू हस्तान्तरण भएबाट क्याम्पसलाई बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसारमा उक्त बौद्ध पुस्तकहरूको संरक्षण सम्बर्द्धन सहित सही ढंगबाट उपयोगमा ल्याउन दायित्व थपिएको कुरा व्यक्त गर्नुहुँदै मन्तव्य शुभकामना व्यक्त गर्नु भएको थियो । राजेन्द्रमुनि शाक्यबाट स्वागत, देवेन्द्र मान शाक्यबाट धन्यवाद व्यक्त गरिएको उक्त कार्यक्रममा छत्रराज शाक्य एवं दशरथ मुनि शाक्यले मन्तव्य तथा शुभकामना व्यक्त गर्नु भएको थियो । विनय राज वज्राचार्यबाट संचालन भएको सो कार्यक्रमको शुभारम्भ पंचशील प्रार्थना गरी तथा पूण्यानुमोदनबाट समापन गरिएको थियो ।

धर्म गुरुहरूका लागि एच आई भी / एड्स प्रशिक्षक प्रशिक्षण

२०६२ बैशाख १८-१९-२४, स्थान- थापाथली ।

युनिसेफ र राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्रका सहयोगमा सक्रिय सेवा समाज थापाथलीले धर्मगुरुहरूका लागि एच.आई.भी./एड्स अभिमुखिकरण गोष्ठि (२०६२ बैशाख १८,१९) तथा प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम (२०६२ बैशाख १८-२४) सम्पन्न गरेको छ ।

यहि सिलसिलामा "धर्म गुरुहरूका लागि एच आई भी / एड्स तालिम निर्देशिका २०६२ बैशाख १३ का दिन काठमाडौंमा पूर्व परिक्षण गरिएको थियो ।

एक्त अवसरमा धर्मगुरु तथा गुरुमाहरू क्रमशः डा. चिन्तामणी योगी (हिन्दु बिद्यापीठ), भिक्षुणी धम्मवती

(धर्मकीर्ति विहार), डा. सिमोन पाण्डे (नेपाल राष्ट्रिय मण्डली संगती), मोहम्मद इद्रीस सलफी (बौद्धी साँस्कृतिक विकास परिषद), होमनाथ घिमिरे (दुर्गा मन्दिर वैरीया) र भिक्षुणी वीर्यवती (धर्मकीर्ति विहार) आदिले भाग लिनुभएका थिए ।

तालिम समापन कार्यक्रममा आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा धर्मकीर्ति विहारको तर्फबाट धम्मवती गुरुमाले भन्नुभयो - भक्ति मार्गबाट जीवन सार्थक हुँदैन । हामीलाई ज्ञानमार्गको खाँचो रहेको छ । त्यसैले सबै बुबा, आमा र गुरुजनहरूले युवा जमातलाई सुरक्षित व्यवहार र काम मिथ्याचार नगर्ने विषयमा ज्ञान दिनु अत्यावश्यक भैसकेको छ ।

बैशाख १८ र १९ गते सम्पन्न गोष्ठीमा हिन्दु, क्रिश्चियन, ब्रह्मकुमारी राज योग सेवा केन्द्र, मुस्लिम आदि विभिन्न संस्थाहरूका प्रतिनिधिहरू लगायत बुद्ध धर्मबाट कुशुम गुरुमां (धर्मकीर्ति बसन्धुरा विहार) र वीर्यवती गुरुमां (धर्मकीर्ति विहार) ले समेत गरी ३५ जना प्रतिनिधिहरूले भाग लिनुभएका थिए ।

यसरी नै १८-२४ सम्म चलेको प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिममा पाँच विकास क्षेत्रबाट राजधानीमा जुटेका विभिन्न धार्मिक क्षेत्रका प्रतिनिधिहरू लगायत कुशुम गुरुमां (धर्मकीर्ति बसन्धुरा विहार) समेत गरी जम्मा २५ जना धर्म गुरुहरूले भाग लिनु भएका थिए ।

उक्त तालिममा धर्मलाई कसरी मानव कल्याणमा लगाउने र कसरी एच आई भी संक्रमण नियन्त्रणका लागि धर्मलाई सहयोगी बनाउने भन्ने विषयमा एक आपसमा छलफल गरेका थिए ।

यस प्रशिक्षण पश्चात् धर्मगुरुहरू एक एक जनाले कम्तिमा एकसय जना युवाहरूलाई एच. आई. भी./ एड्सबारे सन्देश दिनेछन् ।

धम्मवती गुरुमांको सक्रियतामा धर्मकीर्ति विहारमा २०६२ जेठ २१ गते गृहिणी महिला-प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा सहभागी भएका २३ जना महिलाहरूलाई कुशुम गुरुमाले एच आई भी / एड्सको संदेश दिनु भएको थियो ।

स्मरणिय रहेको छ प्राप्त तथ्यांक अनुसार सन् १९८१ मा पहिलोपटक अमेरिकामा देखापरेको एच आई भीबाट २००४ को अन्तसम्ममा संसारका साढे सातकरोड मानिस संक्रमित भैसकेका छन् । नेपालमा

संक्रमितहरूको संख्या अनुमानित ६० हजार भन्दा बढि रहेको छ भने जाँच भएर प्रमाणित भएकाहरूको संख्या २००५ अप्रिलसम्म ४९०४ पुगेको छ । १५ देखि ४९ वर्षका मानिसहरू बढि संक्रमित भएको राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्रको तथ्याङ्कले देखाएको छ ।

तानसेन स्थित आनन्द विहारमा २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव

जेठ ७ र ९ ।

ज्ञानमाला संघ आनन्द विहार तानसेनले २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी मनाइएको समाचार छ ।

जेठ ७ गते कार्यक्रममा सहभागी विद्यालय तथा उपस्थित संघसंस्थाहरूलाई धम्मानुशासक भिक्षु धम्मज्योतीबाट उपहार स्वरूप बौद्ध पुस्तकहरू तथा प्रमाण पत्र वितरण गर्नुभएको थियो ।

जेठ ९ गते ज्ञानमाला भजन पञ्चशील प्रार्थना र बुद्ध पूजा पछि राजेन्द्र मुनि शाक्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो भने प्रमुख अतिथी भिक्षु धम्म ज्योतीले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । उक्त सभामा ज्ञानमाला संघका संस्थागत विकास र आनन्द विहार भवन निर्माणार्थ जेवी पात्रो प्रकाशनका लागि रु. २५,०००/- आर्थिक सहयोग प्रदान गर्नुहुने श्रीमती तेजकुमारी शाक्यलाई कदर पत्रका साथै सम्मान प्रदान गरिएको थियो ।

विभिन्न महानुभावहरूले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गरिएको उक्त कार्यक्रम समापन पश्चात् दिउँसो ज्ञानमाला संघ र बौद्ध युवा संघको संयुक्त रुपमा सहभागी भई बुद्ध भजनका साथ नगर परिक्रमा गरिएको थियो ।

डा. अनोजा गुरुमांको ४६ औं जन्मोत्सव सम्पन्न २०६२ असार २५ गते, शनिबार ।

स्थान- सुलक्षण कीर्ति विहार, सुन्दरीघाट, चोभार ।

सुलक्षण कीर्ति विहार परिवारको आयोजनामा डा. अनोजा गुरुमांको ४६ औं जन्मोत्सव भव्य रुपमा मनाइएको छ । उक्त कार्यक्रममा डा. अनोजाले लेख्नु भएको "सुलक्षण कीर्ति विहार एक परिचय र बौद्ध ध्यान" नाम गरेका दुईवटा पुस्तक श्रद्धेय भन्ते अश्वघोष महास्थविर अगग महासद्धम्म जोतिकधज र शासनधज धम्माचरिय धम्मवती गुरुमांबाट संयुक्त रुपमा विमोचन गरिएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा सुलक्षणकीर्ति विहारमा कोठाहरू दान गर्नुहुने कोठादाताहरूलाई प्रशंसा पत्र प्रदान गरिएको थियो । यसरी नै डा. अनोजा गुरुमांलाई अभिनन्दन पत्र र सम्भनाको चिन्ह प्रदान गरिएको थियो । अन्त्यमा धन्यवाद ज्ञापन गरी सभा विसर्जन पश्चात्, श्रद्धेय भन्ते गुरुमांहरूलाई भोजन दान एवं उपस्थित उपासक उपासिकाहरूलाई पनि भोजन गराइएको थियो ।

स्मृति प्रस्थान सूत्रया देशना

१ असार २०६२ विश्व मैत्री विहारे पञ्चशील प्रार्थना तथा बुद्ध पूजा लिपा जूगु बौद्ध सभाय गुरुमा अगगजाणी स्मृति प्रस्थान सूत्रया ध्यान भावना अभ्यास यातकि मन आकुल व्याकुल जुइ मखु । चित्त शुद्ध स्वच्छ जुया क्लेश निवारण याये फइगु देशना याना विज्यात ।

हेराकाजि सुजिकानं श्री लंकाया भन्ते नारद महास्थवीर नेपाले विज्याना बुद्ध धर्म सम्बन्धी न्ह्यसः लिसः कासा शुरु याना विज्यागु खँ न्ह्यथना दिल ।

वंगु संलहूया धर्मदेशना लुमंका छत्वाचा खँ कनादीपिं ज्ञानि बेटी डंगोल, दिलशोभा व बोधिरत्न पिन्त अगगजाणी गुरुमां नं सिरपा लल्हाना विज्यात ।

चन्द्र वहादुरं लसकुस यानादीगु ज्याइवले जितलाल व प्रेमवहादुर वज्राचार्यपिन्सं न्ववाना दीगु खःसा सन्तमान शाक्यं सुभाय देछाना दिल ।

धर्म देशना

ध्वहे वंगु जेठ शुक्ल अष्टमि निसें जेठ पुन्ही (बि.सं. २०६२ असार १ गते निसे असार ८ गते बुद्धवार) तक च्यान्हु यंक यल उ.म.न.पा वडा नं. २ ईखाछेंया शाक्य वज्राचार्य ग्वहालि खलःया ग्वसालय् श्रद्धेय भन्ते भदीय स्थविर पाखें न्हापां खुसी इखाछें या किसीननी न्हिथं न्हिनसिया ५।३० इलनिसें ६।३० ई तक घौछि धर्म देशना याना विज्यागु समाचार दु । त्वाःयापिं शाक्य, वज्राचार्य, श्रेष्ठ, जोशी अमात्य, महर्जन, रजक, खड्गी, तण्डुकार, नापीत, ब्राह्मण व शुद्धकार पिनिंसं अभिरुचि कया न्यो वःगु उगु धर्मदेशना न्हांपागु दिं खुनु ग्वहालि खःलया नायो भाजु यज्ञमान शाक्यपाखें लसकुस याना न्ह्याकूगु खःसा पुन्ही खुनु क्वचागु दिनस भन्ते लिसें सकल ग्वहालि यापिं व धर्म प्रेमि श्रोता वर्ग पिन्त कृतज्ञता प्वंका क्वचायकुगु जुल ।

सर्वजनहिताय, बहुजन हिताय

■ मेघदूत

आयोजक- हाम्रो छलफल कार्यक्रम शुरु गरिहालौं न हुन्न ? यहाँहरूको जिज्ञासा के के रहेको छ सुनौं न ।

सहभागी- जिज्ञासा त थुप्रै छन् नि हाम्रो । ती मध्ये अस्ति २५४९ औं बुद्ध पूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूमा सम्पन्न भएको सार्वजनिक सभामा भाग लिंदा त्यहाँ थुप्रै महानुभावहरूको वक्तव्यमा गौतम बुद्धले सर्वजन हितायका लागि धर्मप्रचार गर्नुभएको थियो भन्ने चर्चा गरिएको सुन्यौं । त्यसरी नै कुनै कुनै समयमा भन्तेहरूको तर्फबाट प्रवचन सुन्दा बहुजन हिताय, बहुजन सुखायको लागि भगवान बुद्धले शिक्षा दिनुभएको कुरा सुन्दै आइरहेका थियौं । यी दुई थरीका कुरा सुन्न पर्दा हामी अन्यौलमा परेका छौं । यी दुई शब्दहरू वा वाक्यहरू मध्ये कुन ठीक हो, यी दुईमा के कति समानता र असमानता रहेका छन् खुलस्त जान्न पाए हुने थियो ।

आयोजक- गहिरिएर अध्ययन गरि हेर्ने हो भने भगवान बुद्धले सर्वजन हिताय भनेर भन्नु भएको देखिन्छ । यो “सर्वजन हिताय” भन्ने वाक्य सुन्नेबेला राम्रो लागेपनि त्यो त्यति व्यवहारिक चाहिं देखिन्छ किनभने कसैले पनि सबै व्यक्तिहरूकै चित्त बुझ्ने गरी काम गर्न सम्भव छैन । बुद्ध एक यथार्थवादी र व्यवहारीकवादी महामानव भएको नाताले उहाँले “बहुजन हिताय र बहुजन सुखाय” को लक्ष्य लिनुभई धर्म प्रचार गर्नुभयो । यस वाक्य व्यवहारिक हुनुको साथै राम्रो पनि छ ।

बुद्ध शिक्षा आदर्शवाद मात्र नभई यथार्थबाट र व्यवहारिकवाद पनि रहेको छ । बुद्धले दिनुभएको शिक्षा र उपदेश स्वयं उहाँले नै अनुभव र अभ्यास गरेर मात्र भन्नुभएको थियो । अरुले पनि गर्न सक्ने र सम्भव हुन सक्ने भएर मात्र बुद्धले उपदेश दिनु भएको हो । बुद्ध यथावादी तथाकारी अर्थात् जसरी बोल्नु हुन्थ्यो, त्यसरी नै काम पनि गर्नहुने व्यक्ति हुनुहुन्छ । त्यसैले सर्वजन हिताय वाक्य बुद्ध वचन हो भन्न सकिन्छ ।

सहभागी- यो कुरो त बुझियो । फेरि त्यस सभामा बुद्धको उपदेश नै “अहिंसा परमो धर्म” हो भन्ने विषयमा पनि चर्चा गरिएको थियो । के यो कथन ठीक हो ?

आयोजक- अहिले भने यहाँले एकदम मनासिव र उपयोगी प्रश्न उठाउनु भयो नि । यो अहिंसा परमो धर्म भन्ने वाक्य वास्तवमा बुद्ध वचन त होइन । यो जैन धर्मावलम्बीहरूको वाक्य हो ।

हुनत यस वाक्य सुन्नेबेला राम्रै लाग्छ । तर बुद्ध शिक्षानुसार अहिंसा कार्य त धर्मको एक महत्त्वपूर्ण अंग मात्र हो । हिंसा नगर्नु नै पञ्चशील को एक अंग हो । तर यस विषयमा हामीले व्यवहारिक दृष्टिले हेर्दा अझ उपयोगी हुनेछ ।

सहभागी- तपाइँले भनेको कुरो मैले बुझें । कुरो ठीक, हो । किनभने यदि हामीलाई बाघ, चितुवा, गौमन सर्प र बहुला कुकुर जस्ता खतरनाक जीव जन्तुबाट भय उपद्रव आइलाग्छ भने, समयमा नै हामीले यस भयबाट बच्ने उपाय त गर्नु पर्छ । यस समस्या सुल्झाउनको लागि हामीले सरकारसंग सहयोग लिनु पर्ने अवस्था समेत आइपर्छ । अनि सरकारको तर्फबाट यी डरलाग्दा जीवजन्तु मार्ने आयोजना गरी भय हटाउने गर्छ । अझ गौमन सर्प र बहुलाकुकुर मार्ने कार्यमा त हामी जस्ता सर्वसाधारण जनता पनि लाग्न सक्छौं । यसरी यी सबै व्यवहारिक कुराहरूमा सम्झी बुझी अहिंसा परमो धर्मलाई लागु गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसैले दार्शनिक कुरोमा डुबेरमात्र व्यवहार चलाउन कठिन हुन्छ । मूख्य कुरो बहुजनको हित गर्ने मनसाय भएमा मात्र ठीक तरिकाले धर्म पालन गरी व्यवहारिक बन्न सकिनेछ ।

अर्को सहभागी- नगरपालिकामा काम गर्ने कामदारहरूले कार्यालयको आदेश र नियमानुसार भुस्याहा कुकुरलाई विष खुवाएर मार्नुपर्ने हुन्छ । यस्तो अवस्था आइपर्दा ती भुस्याहा कुकुर मारेको पापकर्मको फल कसले भोग्नु पर्ने हुन्छ ?

आयोजक- बुद्ध शिक्षा अध्ययन गरेर हेर्ने हो भने जसले मार्ने आदेश दिन्छ, उसले त्यस कर्मफल भोग्नु पर्ने हुन्छ ।

(विषालु कुकुरको मासु खाएर गिद्धहरू लोप हुँदै गइरहेको छ । सखाप नै भयो भनेपनि हुन्छ । गिद्धले मृत पशुको मासु मात्र खाने गर्छ ।)